

# СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

## XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 59

София, сръда, 23 мартъ

1932 г.

### 61. заседание

Вторникъ, 22 мартъ 1932 г.

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. 40 м.)

#### СЪДЪРЖАНИЕ:

|                                                                                                                                                                                                                                                                          | Стр. |                                                                                                                                                                                   | Стр. |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Отпуски, разрешени на народни представители . . .                                                                                                                                                                                                                        | 1245 | нето въ комисията по Министерството на правосъдието, за да даде мнение дали исканото разрешение следва да бжде дадено, следъ което това искане да бжде сложено на дневенъ редъ 1) | 1246 |
| Оптиране. Заявление отъ народния представителъ С. Василевъ, съ което съобщава, че запазва мандата си отъ Ямболската избирателна околия, а освобождава тоя отъ Татарпазарджишката избирателна околия. Следва да го замѣсти подгласникътъ Петъръ Гаговъ. (Съобщение) . . . | 1245 | Сесия—продължение.                                                                                                                                                                |      |
| Искане отъ Софийския полеви воененъ прокуроръ за даване разрешение за даване подъ съдъ народния представителъ Христо Георгиевъ Софиевъ, отъ гр. Дупница, по чл. 7 отъ закона за защита на държавата. (Съобщение и изпращане иска-                                        |      | Предложение устно отъ министъръ-председателя Н. Мушановъ за продължение сесията на Народното събрание до 28 априлъ н. г. включително. (Приемане) . . . . .                        | 1246 |
|                                                                                                                                                                                                                                                                          |      | Законопроектъ за пенсиитъ за изслужено време. (Първо четене — продължение разискванията)                                                                                          | 1246 |
|                                                                                                                                                                                                                                                                          |      | Дневенъ редъ за следващото заседание . . . . .                                                                                                                                    | 1263 |

**Председателъ:** (Звъни) Откривамъ заседанието. При-  
съствуватъ нужното число народни представители. За-  
седанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни пред-  
ставители: Алексиевъ Никола, Ангеловъ Иванъ, Апосто-  
ловъ Драгомиръ, Атанасовъ Русенъ, Бончевъ Тодоръ, Бо-  
яджиевъ Стефанъ, Василевъ Асенъ Стоевъ, Василевъ Гри-  
горъ, Василевъ Йото, Василевъ Ради, Георгиевъ Павелъ,  
Георгиевъ Стоянъ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Деневъ Андрей,  
Димитровъ Захари, Димитровъ Коста Желевъ, Дичевъ  
Петко, Докумовъ Борисъ, Дочевъ Момчо, Дрънски Дими-  
теръ, Думановъ д-ръ Никола, Желябовъ Жеко, Ингил-  
зовъ Иванъ п. Арсовъ, Капитановъ Анастасъ, Качаковъ  
Йорданъ, Кемилевъ Никола, Кировъ Стаматъ, Константи-  
новъ Тома, Косачевъ Йорданъ, Косевъ Костадинъ, Костовъ  
Георги, Кънчевъ Теодоси, Кораковъ Крумъ, Лоловъ Госпо-  
динъ, Лоловъ Сава, Лулчевъ Коста, Мартуловъ Алекси,  
Мирски Христо, Молловъ Владимиръ, Момчиловъ Стоянъ,  
Нейчевъ Адамъ, Пентиевъ Антонъ, х. Петковъ х. Георги,  
Петковъ Стефанъ, Петровъ Никола, х. Поповъ Ата-  
насъ, Поповъ Стефанъ, Родевъ Христо, Свиначевъ  
Добри, Славовъ Кирилъ, Статевъ Христо, Стойковъ  
Апостолъ, Стояновъ Георги, Таслаковъ Цвѣтко, Хри-  
стовъ Александъръ, Христовъ Христо, Цанковъ Алексан-  
дъръ, Цановъ Стефанъ, Цачевъ Цачо, Цокковъ Герго,  
Чирпанлиевъ д-ръ Никола и Юртовъ Георги)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило  
отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Костадинъ Косевъ — 3 дни;  
На г. Георги Дананловъ — 1 день;  
На г. Георги Георгиевъ — 1 день;  
На г. Никола Кемилевъ — 1 день;  
На г. Григоръ Василевъ — 1 день;  
На г. Александъръ Пиронковъ — 1 день;  
На г. Асенъ Стоевъ — 2 дена;  
На г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ — 3 дни;

На г. Александъръ Кондаковъ — 2 дена;  
На г. Стефанъ Поповъ — 5 дни;  
На г. Анастасъ Капитановъ — 1 день;  
На г. Никола Алексиевъ — 4 дни и  
На г. Георги Юртовъ — 4 дни.

Народниятъ представителъ Александъръ Орозовъ, който  
се е ползувалъ вече съ 15 дни отпускъ, моли да му се  
разреша 60-дневенъ отпускъ по болестъ. Прилага и меди-  
цинско свидетелство.

Който сж съгласни да се разреши на народния пред-  
ставителъ Александъръ Орозовъ 60 дни отпускъ по болестъ,  
моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ Сава Лоловъ, който се е  
ползувалъ вече съ 21 день отпускъ, моли да му се раз-  
реша още 5 дни отпускъ по домашни причини.

Който г. г. народни представители сж съгласни да се  
разреша на народния представителъ Сава Лоловъ 5 дни  
отпускъ по домашни причини, моля, да вдигнатъ ржка.  
Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ Цвѣтко Таслаковъ, който се  
е ползувалъ вече съ 30 дни отпускъ, моли да му се раз-  
реша още 10 дни отпускъ по болестъ.

Който сж съгласни да се разреши на народния пред-  
ставителъ Цвѣтко Таслаковъ 10 дни отпускъ по болестъ,  
моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Славейко Василевъ съоб-  
щава на бюрото на Събранието, че е избранъ за народенъ  
представителъ въ две избирателни колегии — Татарпа-  
зарджишката и Ямболската. Заявява, че запазва за себе си  
мандата отъ Ямболската избирателна колегия, а освобож-  
дава тоя отъ Татарпазарджишката. Бюрото на Събра-  
нието ще направи нужното разпореждане, щото следва-  
щиятъ по редъ отъ листата на Демократическия сговоръ  
въ Татарпазарджишката избирателна колегия Петъръ Г.  
Гаговъ да заеме мѣстото си въ Народното събрание.

Съобщавам на Събранието, че прокурорът при Софийския полски военен съд иска разрешение за даване под съд народния представител Христо Георгиев Софиев, от гр. Дупница, по чл. 7 от закона за защита на държавата. Съгласно чл. 86 от правилника за вътрешния ред на Народното събрание, това искане на военния прокурор ще бъде изпратено в комисията по Министерството на правосъдието, за да даде мнение, дали исканото разрешение заслужава да бъде уважено или не, и след това искането на прокурора, придружено с мнението на комисията по Министерството на правосъдието, ще бъде сложено на дневен ред за разискване.

Преди да пристъпим към първата точка от дневния ред, давам думата на г. министър-председателя.

**Министър-председател Н. Мушанов:** Г. г. народни представители! Съгласно чл. 127 от конституцията, редовната сесия изтича на 28 март. Тъй като бюджетът и другата законодателна работа не можем да я свършим в този кратък срок, който имаме, ще моля Народното събрание да гласува продължение на сесията до 28 април включително.

**Председателът:** Моля г. г. народните представители, които приемат предложението на г. министър-председателя, да се продължи сесията на Народното събрание до 28 април включително, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

**Н. Пждарев (д. ср):** Г. председателю! Искам думата.

**Председателът:** Моля.

**Н. Пждарев (д. ср):** Г. председателю! Преди близо два месеца депозирах питане към г. министра на финансите по повод на едно окръжно, издадено по прилагане на новия закон за акцизът. Аз моля да ми се отговори по възможност по-скоро на това питане, защото въпросът засяга интересът на мнозина данъкоплатци-дояри, които са внесли таксите — някои са ги депозирали, други пък са ги изплатили — и те желаят да знаят какво ще направи министерството по този въпрос, който се повдига в питането ми. Ако г. министърът желае и сега да отговори, аз бих го молил и сега да направи това.

**Министър С. Стефанов:** По едната точка на Вашето питане мога още сега да Ви отговоря, г. Пждарев, но по другата не мога, затуй бих Ви молил да се съгласите да Ви отговоря утре или вдругиден. Ще направя справка в министерството и ще Ви отговоря.

**Н. Пждарев (д. ср):** Добре.

**Председателът:** Пристъпваме към първата точка от дневния ред: първо четене законопроекта за пенсия — продължение разискванията.

Има думата народният представител г. Симеон Патева.

**С. Патева (з):** (От трибуната) Г. г. народни представители! След като пенсионният въпрос занимава обществото и всички слоеве в България в продължение на толкова години и особено от 1926 г. насам, след като този въпрос продължава и днес да занимава умовете не само на пръв заинтересованите, ами и на останалата част от българското общество, най-после г. министърът на финансите ни сезира с нов законпроект за пенсията.

Пенсионният въпрос интересува най-напред държавата, защото той е един въпрос от голямо социално значение, защото, както ще видим по-нататък от смислите, които ще имаме честта да посоча тук, почти всички разходи за пенсията падат върху държавата и понеже не съществува вече онова сътрудничество, което по-рано съществуваше между пенсионерите и държавата, цялата тежест за консолидирането на пенсионния фонд ще падне върху държавата. Този законпроект днес интересува всички чиновници и всички пенсионери, една голяма част от българското общество. Погледите на 80.000 чиновници и 40.000 пенсионери са обрнати към Народното събрание, за да видят как ще разреши този голям въпрос.

Съ закона за пенсията минали Народни събрания са се занимавали много пъти. От нашето освобождение до днес 14 пъти този въпрос е бил слаган на разглеждане тук. Законът за пенсията се е създал в България по силата на постановлението на чл. 166 от конституцията,

който дава право на държавните служители да получават пенсия. По примера на околните държави, за да може и нашата страна да бъде една благоустроена държава, след първите войни, освободителната в 1877/1878 г. и сръбско-българската в 1885 г., се създава най-напред законът за инвалидните пенсии в 1880 г. и след туй законът за военните лица в 1886 г., а постепенно, когато вече българското гражданско чиновничество изслужва известно число години, в 1890 г., 15 декември, се създава законът, който вече интересува и гражданското чиновничество. От началото в този закон стои като база сътрудничеството между държавата и чиновничеството, поради удържките, които се правят на това чиновничество, и вносите на държавата. В първите времена, обаче, не се е чувствувала толкова нуждата от помощта на държавата, не е имало толкова много пенсионери, които да чакат от пенсионния фонд, и затуй пенсионните удържки са били съвършено малки, като се е изисквала само 10-годишна служба, за да се получи правото на пенсия. По-нататък вече, с разрастването на чиновническия кадър, съ излизането на все повече и повече лица в запаса един вид, постепенно става нужда да се изработи нов закон за пенсията, да се увеличат годините, които се изискват за добиване право на пенсия — при доброволно напускане 25 години, а при уволнение 15 години, и т. н.

Постепенно по-нататък се увеличава и процентът на удържките, защото се иска пенсионният фонд да бъде по-крепен, за да може сам да издържа своите пенсионери. Мен ми се струва, че ние трябва да се стремим към туй: чиновничеството само да гарантира с своите удържки пенсионния фонд, за да може той самичък да издържа пенсионерите, а не да смътане пенсионния фонд като тежест на държавата и че пенсионерите живеят от подаянията на държавата.

На 30 декември 1921 г. се създава законът, който изравнява пенсията на военнослужащите и на гражданските лица. В 1924 г. се направиха известни корективи. Най-после в 1926 г. се направиха съществени промени в пенсионния закон, който, според мен, както ще имам случай да изтъкна, провалиха целия пенсионен фонд и днес той се намира в едно плачевно положение.

Видоизмняването е, както казах, много пъти пенсионният фонд. Той е видоизмняван не само с цел, за да се получи една по-справедлива преценка на начините, по които може да се възнаградят тях, които са служили на държавата в продължение на толкова години, а е видоизмняван и по-малко, понеже повишението на чиновниците ще става през 6 години; лихви на капитала — 16 милиона лева; недобори — 26 милиона лева; субсидия от автономни учреждения — 13 милиона лева; субсидия от държавата — 150 милиона лева и по едно второ перо 141 милиона лева — това са всички цифри. Явно е, че държавата се е намъсила в пенсионния фонд с 290 милиона лева кръгло, за да може през 1930/1931 финансова година фондът да се балансира.

Равносметката на фонда за 1930/1931 финансова година ни показва следното. Получен е приход от: 10% удържки от заплатите — 385 милиона лева; 8% от възнаграждения, които не се смътат за пенсия — 24 милиона лева; 1% от изборни учреждения — 11 милиона лева; разлика от повишени заплати и пр. — 14 милиона лева; занаятът това перо ще бъде по-малко, понеже повишението на чиновниците ще става през 6 години; лихви на капитала — 16 милиона лева; недобори — 26 милиона лева; субсидия от автономни учреждения — 13 милиона лева; субсидия от държавата — 150 милиона лева и по едно второ перо 141 милиона лева — това са всички цифри. Явно е, че държавата се е намъсила в пенсионния фонд с 290 милиона лева кръгло, за да може през 1930/1931 финансова година фондът да се балансира.

За финансовата 1931/1932 г. положението на пенсионния фонд става още по-отегчено, защото, според пресметанията, пенсията ще възлиза близо на 900 милиона лева. Има и неразгледани 1.500 заявления за пенсия, които ще дадат най-малко още 30—40 милиона лева ново увеличение на разхода на пенсионния фонд. Най-после всяка година имаме естествен прирастъ на пенсия с 60—70 милиона лева.

Следователно, пред вас, г. г. народни представители, и пред българското правителство е поставен въпросът: ако искате да съществува пенсионният фонд не, ако искате пенсионерите да получават пенсия, кръгло ще са необходими 1 милиард лева, които не знаем по какъв начин ще трябва да ги намърим, за да можем да изплатим пенсията на пенсионерите и то само за текущата година.

Че положението на пенсионния фонд е неконсолидирано, ние имаме реален израз в факта, известен на всички ви, че днес пенсионерите не могат да получат пенсията си така, както е определено в закона, не в началото на тримесечието, а даже и в края на тримесечието. Наскоро аз четох една статия, в която Демократическият съговор се хвали, че плащат пенсията в началото на тримесечието, а ние и в края на тримесечието не сме могли да ги изплатим. После ще видим защо става всичко това. Но ние имаме един реален израз, че не можем да изплащаме редовно пенсията. Това е достатъчно убедително, че пенсионният фонд е в голямо затруднение и затуй Народното събрание ще трябва да погледне внимателно, с по-голяма обективност, с по-голяма съсредоточеност да се занимае с пенсионния въпрос, а чиновничеството, което утре ще излезе в пенсия, и пенсионерите, които получават или които чакат пенсия, ще трябва да се замислят как ще може да се намърши тая сума от 1 милиард лева при това тежко финансово положение на страната и, следователно, и тѣ трябва да намалят малко своите претенции в исканията си, за да може да получават по-малко, но по-сигурно това, което им се определя.

Предъ насъ, следователно, г. г. народни представители, се поставя въпросът да се спаси фондът или поне да се гарантират пенсията, ако не за много, то поне за няколко години. За това има три пътя.

Първият път е да отсечем пенсията. Аз не мисля, че ще се намърши нѣкой, който ще се съгласи така леко да каже да се отсечат пенсията. Който каквото е могъл да събере, да си кара, но ние не сме в състояние да не плащаме вече пенсия, защото знаем, че освен справедливостта, която налага на държавата да се грижи за своите чиновници, които засега чакат само на нея, има още и социални причини, които ни заставят да отхвърлим подобна мисъл.

Вторият път е да стабилизираме фонда. Аз не вярвам да се намърши народен представител, който да не желае стабилизирането на фонда; но стабилизирането на фонда съ с тия приходи, съ които той разполага, при тежкото финансово положение, в което се намираме, това ми се вижда съвсем трудно и то не може да стане в една-две години, а ще трябва години, трябва умение, трябва предвидливост, ще трябва изобщо да се вземат много нѣща въ съображение, за да може, когато и да е — това трябва да бъде целъ на всички — да се стабилизира фондът. Аз мисля, че пенсионният фонд ще трябва, както казахъ, да го стабилизираме съ каквото можемъ част по-скоро и по-нататък държавата да не се занимава повече съ него.

Остава третият път — да осигурим временно изплащането на пенсията. И, както г. министърът на финансите казва въ мотивите на настоящия законопроект, той цели именно това — да може да стабилизира фонда за нѣколко години.

Знае се, г. г. народни представители, от какво се разклата тѣй много пенсионният фонд. Не търся причината за това от желание да търся отговорниците. Въ България изобщо каточели нѣма отговорници за нищо и никога. Не е въ моята природа да чопля стари рани, но желая да се потърсят причините за този банкрут на пенсионния фонд, за да се избѣгне това занаяпредъ. Причината може би не е една. Обществото се е уловило въ нѣкое положение и често пъти казва: туй разсипа фонда. За менъ, обаче, има нѣколко причини за докарването на фонда до това плачевно положение.

Първата е сливането на всички фондове. Съ закона от 31 декември 1921 г. всички фондове се слѣха. Капиталът на фонда на 31 декември 1921 г. съ били: гражданският фонд — 147.000.000 л., военният фонд — 18.000.000 л. и фондът на изборните учреждения — 47.000.000 л., всичко — 212.000.000 л. Обаче знае се, че приходите на военния фонд никога не съ могли да покриват разходите на същия фонд. Следъ сливането на фондовете, държавата бѣше поела ангажментъ да внася принадлежащата се част за военния фонд, обаче държавата внесе само за нѣколко години вноските за военния фонд и следъ туй спрѣ да внася. Това е една от причините за отслабване на пенсионния фонд.

Втората голяма причина е обезценката на нашия левъ. Вие знаете, че поради обезценката на нашия левъ много капитали пропаднаха. Така стана съ много обществени фондове, така стана и съ пенсионния фонд. Пенсионният фонд е разполагал съ около 400 хиляди лева, както казахъ, до почване обезценката на нашия левъ. Би трябвало още тогава той да бѣде валоризиранъ, да се обърне на 1 милиардъ и 200 милиона лева, за да може още тогава да стѣпи на краката си и да може да се осигури, обаче туй

не стана. Това е също така една от причините за отслабване и разнебитване на пенсионния фонд.

Третата причина е, че държавата не е внасяла навреме своите вноски, вследствие на което пенсионният фонд винаги е понасял загуби от лихви.

Четвъртата причина е липсата на стабилитетъ на българското чиновничество. Винаги пенсионерите съ се увеличавали все повече, вследствие на партизанството, вследствие на партийните страсти, които се разиграват въ нашата страна. Ние въ България само като идеал можемъ да желаемъ да имаме истински стабилитетъ и по този начинъ да премахнемъ една от причините за разклащане и отслабване на пенсионния фонд.

Петата причина съ заемите на училищата. На училищата се дадохъ заеми съ 6½% лихва. Тия заеми и днес съществуват, обаче много от тѣхъ не дават лихви и пенсионният фонд е длъженъ да държи една сума от 1 милионъ лева, за да погасява лихвите. Тия заеми сами по себе си не могат да дадатъ това, което трябва да дадатъ.

Шестата причина е прирастъ на пенсионерите. И тукъ, г-да, трябва да спомена, че за прираста на пенсионерите станаха причина пенсията, дадени особено презъ 1926 г. До 1926 г. имаме 18.000 пенсионери. Отъ 1926 г. до днесъ пенсионерите съ нарастнали съ още 24.000 души. Виждате какъ въ единъ периодъ само отъ 4—5 години броятъ на пенсионерите отъ 18.000 души се увеличава на 24.000 души, благодарение на начина, по който се определя пенсията въ 1926 г., когато лудо се прѣскаха срѣдствата на фонда.

Споредъ мене, г. г. народни представители, съ закона отъ 1926 г. се нанесе голяма пакостъ на пенсионния фонд, нанесохъ му се непоправими щети. На първо мѣсто, съ задължението пенсионният фонд да плаща добавъчното възнаграждение върху пенсията, което до туй време се плащаше отъ държавата, пенсионният фонд се ошети доста много.

Съ чл. 66 отъ закона за пенсията отъ 1926 г. се постави, щото пенсията, която по този законъ се изчислиха въ единъ високъ размѣръ, известен на всички ви, да се плащат и за минало време, отъ 1 април 1926 г. Ревизорахъ се пенсията и се платиха за минало време отъ 1 април 1926 г. нататък. Така се дадохъ големи суми на пенсионери и се създаде смутъ въ душата на българите, като виждаха какъ лудо се прѣскаха срѣдствата на фонда. Азъ живѣехъ на село и хората ме питаха: „Получихъ съобщение, викатъ ме въ Елена да получа пари отъ пенсията си за минало време, дали не се подиграватъ съ мене?“ Самите пенсионери не допускаха, че е възможно такова нѣщо, че могатъ така да се прѣскаят парите на фонда.

Съ чл. 16 на закона отъ 1926 г. се създаде и друга аномалия. Щомъ нѣкое лице, уволнено презъ 1925 г. и пенсионирано, искаше да бѣде облагодетелствувано въ 1927 г., 1928 г., достатъчно бѣше да служи 5 дни, за да може да се пенсионира, споредъ закона, съобразно заплатата презъ 1927/1928 г., когато добавъчните възнаграждения се прибавяха къмъ заплатите при изчислението на пенсията, и веднага да получи една много голяма пенсия.

Българската народна банка стана автономна съ единъ законъ, прокаранъ въ миналия режимъ, и тя отказва да плаща лихва на внасяните въ нея отъ отделните учреждения суми отъ пенсионни удържки и по този начинъ пенсионният фонд понесе също една голяма загуба.

Имаше пенсионери отъ 1922 г., 1924 г., които не получаваша добавъчно възнаграждение върху пенсията си, а съ закона отъ 1926 г. получиха пенсия върху общата брутна заплата. По старите закони имаха право на пенсия само ония служители при изборните учреждения, които съ служили до 1900 г., а съ закона отъ 1926 г. се даде право на пенсия на всички служители при изборните учреждения отъ освободението на България и, като се приравняваха заплатите имъ къмъ заплатите отъ 1 април 1926 г., получиха големи пенсии, каквито никога не съ очаквали.

Най-после, допринесе за ошетаването на фонда и този корективъ, създаденъ съ закона отъ 1926 г. — само заплатата презъ последните 6 години да има значение при определянето на пенсията. Благодарение на това постановление, достигнахме до много комични положения. Азъ знамъ единъ случай, пощенски раздавачъ — ако стане нужда, ще кажа името на лицето — презъ режима на Събора, понеже имаше големи и видни роднини, стана околийски началникъ и днесъ има пенсия 4.000 л., защото при определянето на пенсията, както казахъ, се взематъ предъ видъ отъ последните 6 години третѣ съ най-голяма заплата.

Всички тия нѣща докараха пенсионния фонд до туй плачевно положение, въ което се намира той днесъ. Че

всичко това е така, г. г. народни представители, ясно личи и от следната таблица за движението на пенсионния фонд до днес. При сливането на фондовите пенсионния фонд е възлизал на 31 декември 1922 г. на 212 милиона лева. През 1922/1923 г., макар че беше станало сливането, имаме: приход 106 милиона лева, разход 47 милиона лева, остатък 58 милиона лева и фондът остава с капитал 270 милиона лева; през 1923/1924 г. имаме: приход 113 милиона лева, разход 40 милиона лева, остатък 73 милиона лева и капиталът на фонда възлиза на 344 милиона лева; през 1924/1925 г., когато се увеличават заплатите, имаме: приход 173 милиона лева, разход 82 милиона лева, остатък 90 милиона лева и фондът се покачва на 434 милиона лева; през 1925/1926 г. имаме: приход 183 милиона лева, разход 104 милиона лева — почва вече ревизията — остатък 79 милиона лева и фондът възлиза на 514 милиона лева; през 1926/1927 г. изведнъж, поради новия закон за пенсиите, приходите на фонда възлизат на 407 милиона лева, защото добавъчните възнаграждения се слъха с заплатата и върху тях почнаха да се правят пенсионни удържки — държавата не внесе 150-ти милиона лева, които беше обещала — разходът възлиза на 383 милиона лева, остатък само 23 милиона лева. С пенсионния фонд се слъ и свещеническият пенсионен фонд с 12 милиона лева и капиталът на фонда възлзе на 537 милиона лева. През 1927/1928 г., след закона от 1926 г., г. г. народни представители, приходите на фонда възлизат на 416 милиона лева, а разходът изведнъж се увеличава на 672 милиона лева. При това, не забравяйте, че не всички пенсионни книжки дотогава сж били прегледани, не на всички пенсии е била направена ревизия. Остава остатък минус 152 милиона лева и капиталът на фонда възлиза на 281 милиона лева. Докато в всички години, преди сливането на фондовете, даже след сливането им, имаме положителен остатък, през 1927/1928 г. имаме остатък минус 152 милиона лева, значи, явява се недостиг и капиталът на фонда от 537 милиона лева, през предшествуващата година, пада на 281 милиона лева. Явно е какъ с е отразил законът от 1926 г. върху пенсионния фонд — веднага пенсионният фонд намалява почти наполовина. В 1928/1929 г. пенсионният фонд има приход 696 милиона лева, като държавата дава нови 150 милиона лева субсидия, а разход — 682 милиона лева, остатък само 13 милиона лева, фондът остава 295 милиона лева; в 1929/1930 г., след като получихме стабилизационен заем, върна се на пенсионния фонд онова, което се дължеше и имаме: приход — 755 милиона лева, разход — 751 милиона лева, остатък 4 милиона лева, фондът остава 299 милиона лева; в 1930/1931 г. фондът има приход 784 милиона лева, като държавата дава субсидия 120 милиона лева, разход — 757 милиона лева, остатък 27 милиона лева, фондът остава 325 милиона лева. А на 30 декември 1931 г. приход — 474 милиона, разход — 655 милиона, но бюджетното упражнение още не е приключено.

Какво е положението на фонда днес, г. г. народни представители? В заем на общините дадени 229 милиона лева кръгло; свободен резерв в банката 1 милион лева — това сж суми, които служат за посрещане лихвите на заемите, дадени на общините, защото бедните общини често не плащат и лихвите на заемите, които им сж дадени; влог в Земледелската банка този голъм пенсионен фонд има само 198.700 л. — както виждате хиляди, не вече милиони; в ценни книжа — 34 милиона лева, или всичко 265 милиона лева. Пенсионният фонд има задължения към Народната банка в размер на 56 милиона лева. Той има да взема наистина от общините, на които сж дадени заеми от сръдствата на пенсионния фонд за училища, но тѣзи заеми сж мъчно събираеми и пенсионният фонд не може да използва тѣзи сръдства.

При това застрашително положение на пенсионния фонд, схващайки го като един голъм държавен въпрос, ние имаме дълг да се замислим сериозно какво трѣба да направим, за да можем поне отчасти или временно да осигурим изплащането на пенсиите в размер такъв, какъвто държавата може да дава в тѣзи тежки, критически времена, които сама тя преживява днес.

Азъ не съм голъм капацитет по този въпрос, но мога да ви кажа, че днес всички млади чиновници, при това положение, когато надеждата му да получи пенсия е много малка, би предпочел, вмѣсто да му се правят удържки за пенсия, да се застрахова сам и гарантира по такъв начин своите старини. Един чиновник от

втора категория, споредъ изчисленията, дадени ми от пенсионния фонд, за 20 години, при тѣзи пенсионни удържки, които сега му се правят, ще има един капитал от 440 хиляди лева, достатъчен, при 10% лихва, да му гарантира една добра рента. Днес, при тази система, която ние сме възприели, този капитал остава на държавата. Но, г. г. народни представители, ние имаме стари пенсионери и затова не можем да ликвидираме с пенсионния фонд. И предъ насъ се изпрѣчва въпросът: какво трѣба да направим, за да осигурим пенсионния фонд? Има държави, чей съмъ, в които държавата дава пенсиите. В България, азъ мисля — ако мога така да се изразя — че по чисто психологически причини това е невъзможно да се направи. Българинът е завистлив, българинът е алчен. Вие виждате колко много заявления, колко много писма се отправят към Народното събрание от разни категории пенсионери, които искат и все искат. От друга страна, ако българският народъ знае, че държавата дава пенсиите, при съществуващата у насъ психика, това би предизвикало едно роптание, това не би се отразило добре върху широките маси. Затова ние ще трѣбва, засега поне, да запазим системата, която е била в сила досега: приходите на пенсионния фонд да бждат от чиновническите удържки и от помощта на държавата. Обаче, както казахъ още в началото на речта си, с пенсионния въпрос трѣба да се ликвидира чак по-скоро. Разбира се, това не може да стане изведнъж, но трѣбва полета-лека, в нѣколко години, да се стабилизира пенсионният фонд, да се отдели от държавата и да се даде управлението му в ръцете на пенсионерите, като държавата запази за себе си само върховния контрол. Така пенсионерите ще знаят сж какво разполагат и какво може да им даде пенсионният фонд. Когато пенсионният фонд се стабилизира и отдели от държавата, тогава пенсионерите, които сега казват: „Държавата изяде нашите вноски, изяде ни парите, изяде лихвите на нашите пари“, безъ да си дават смѣтка дали държавата е виновна за това или не, не ще имат основание да отправят тѣзи упрѣци. Следователно, ние трѣбва да си поставим като идеал, като целъ отдѣлването на пенсионния фонд от държавата, следъ като, разбира се, държавата му даде всичко това, което е взела от него, следъ като го стабилизира, като размърти на пенсиите да се определя споредъ получаваните заплати презъ всички прослужени от чиновника години и Министерският съветъ определи за всѣка година процентъ на валоризацията споредъ обезценяването на лева.

Г. г. народни представители! Последниятъ пълнен законъ за пенсиите имаме от 1926 г. Той, обаче, не дойде да стабилизира фонда, а дойде да улесни неговото разхищение. И азъ смѣло мога да ви кажа, че е законъ за разхищение на фонда.

Законопроектът, както самъ г. министърът на финансите признава в своите мотиви, иде временно да стабилизира фонда. Той не го стабилизира напълно, а само гарантира сумите, за да могат пенсионерите да бждат сигурни, че пенсиите им ще се изплащат по размер, който се предвижда. Естественият път за гарантиране на сумите, това е: увеличение, колкото се може, изслужените години за добиване право на пенсия и намаляване, колкото се може, размера на пенсиите. Това е отпъканият път, по който сме тръгнали и по който сме вървели в продължение на толкова години.

Въ предлагания законопроектъ има много нѣща, които можем да ги изтъкнем като добри нововъведения и можем да ги приемемъ, защото сж тѣх действително се постига целта, която сме си поставили сж законопроекта — да гарантираме изплащането на пенсиите в продължение на нѣколко години.

Първият принципъ въ законопроекта, който намирамъ за добър, това е увеличение числото на прослужените години. Докато издржката на пенсионерите лежи върху държавата, г. г. народни представители, докато държавата, както виждате, ще трѣба да намѣри един милиард лева, за да може да плаща пенсиите занапред, дотогава много справедливо е да се дават пенсии само на онѣзи, които сж по-стари, които достатъчно сж служили. Следователно, ние нѣмаме нищо да възразимъ срещу принципа, легналъ въ новия законопроектъ, да се увеличатъ прослужените години, които дават право на пенсия.

Азъ, обаче, повдигамъ другъ единъ въпросъ. Преди години на участвувалите въ войните се призна „дарено време“. Азъ и днес не мога да разбера, моят умъ не може да схване, защо се призна дарено време на ония, които бѣха далеч от фронта, които бѣха на топлинѣ си мѣста, които заемаха хубави служби. А както виждате,

и по законопроекта тия дарени години се смътат за прослужени години. Ако ние искаме да насърдим патриотизма, азъ мисля, че трѣбва да туримъ една забележка, въ смисълъ, че тѣзи, които сѣ участвували въ войнитѣ на фронта, намалява се съ 5 години възрастта и изслуженото имъ време за добиване право на пенсия. Защото ако е въпросъ за жертви, тѣ сѣ дадени само отъ тѣхъ; ако е въпросъ за скѣпяване на живота, скѣсень е животътъ само на тѣзи, които лежахъ въ окопитѣ и дадохъ своитѣ младини въ данъ на отечеството. Следователно, азъ бихъ молилъ да се направи разграничение между тѣзи, които сѣ участвували въ войната, и онѣзи, които не сѣ участвували, като на първитѣ изслуженото време за добиване пенсия се съкрати съ 5 години.

Хубави постановления сѣ прокарани въ преходнитѣ разпоредби на законопроекта. Съ тѣзи преходни разпоредби се запазва правото на пенсия на всички държавни служители, които днесъ сѣ добили право на пенсия. По този начинъ ще се спре потокътъ на нови пенсионери. Презъ последнитѣ 3—4 месеца въ пенсионното отдѣление сѣ постѣпили повече отъ 1.500 заявления за поискване пенсия, и мнозина търсятъ причини да бѣдатъ уволнени отъ длѣжностъ, защото се плашатъ отъ новия законъ. Съ тѣзи преходни разпореджия, действително, ще се намали туй бързо увеличение числото на пенсионеритѣ и ще можемъ да имаме суми за изплащане на пенситѣ.

Съ настоящия законопроектъ се гарантира сѣщо така задължителното рентиране на фонда. Струва ми се, че парламентарната комисия, както и Народното събрание, ще трѣбва да се спратъ и помислятъ малко повече, какъ да се рентиратъ свободнитѣ суми на фонда, за да може фондътъ да расте и на нова смѣтка да стѣпи на кратка си.

Премахватъ се съ законопроекта двойнитѣ пенсии — една неправда, срещу която бѣше викналъ цѣлъ народъ, която съ нищо не можеше да бѣде оправдана. Това е едно много добро начало.

Намалява се и размѣрътъ на пенситѣ. Обаче какво е това намаление? Въ чл. 14 на законопроекта се предвижда, че за основа при опредѣляне размѣра на пенсията се взема 80% отъ срѣдната заплата презъ последнитѣ 10 действително изслужени години. Значи, пенситѣ се намаляватъ съ 20%. Въ сѣщностъ, обаче, отъ смѣтката, която направихъ, се вижда, че съ толкова не се намаляватъ пенситѣ, защото по досегашния законъ имаше единъ корективъ съ  $\frac{1}{100}$ , а сега корективътъ е  $\frac{1}{105}$  за всѣка по-малко изслужена година, отъ 35 години, а отъ друга страна пенсията се увеличава съ 1% за всѣка въ повече отъ 30 или 35 години прослужена година. Така че сега фактически намалението е не 20%, а отъ 10 до 11%.

Друго едно нововъведение е, че при изчислението на пенситѣ се взема срѣдната заплата презъ последнитѣ 10 години, вмѣсто срѣдната заплата въ последнитѣ шестъ години. Но азъ мисля, че тия 10 години не сѣ достатѣчни. Г-да! Нека пресѣчемъ пѣтя на всички ония, които се стремятъ да получатъ по-скоро голѣми пенсии, които си поставятъ за целъ да заематъ по-добре заплащани служби, за да си увеличатъ пенсията. Азъ мисля, че ще бѣде много справедливо, ако предвидимъ, щото на всички ония, които сѣ правили скокове въ службата и сѣ получавали голѣми заплати, пенсията имъ да се изчислява върху срѣдната заплата за всички прослужени години. Така ще се облекчи фондътъ и ония, които сѣ правили скокове въ службата си, не ще могатъ да получатъ една прѣкомѣрно голѣма пенсия.

Съ новия законопроектъ се премахватъ надничаритѣ пенсионери, нѣщо, което сѣщо така много възбужда народа. Имаше пенсионери съ много голѣми, тѣлсти пенсии, които бѣха назначени надничари и получаваша ново възнаграждение отъ държавата. Тия пенсионери надничари се премахватъ съ законопроекта, но азъ бихъ предложилъ една малка корекция: ония пенсионери, които получаватъ пенсии до 1.000 л. месечно, по изключение, да могатъ да бѣдатъ назначавани надничари въ държавни, окръжни и други учреждения. Моля Народното събрание, ако намѣри за добре, да приеме това предложение.

Въ законопроекта се предвижда и друго хубаво начало — намаляването на пенситѣ съ 20% до тѣхното ревизиране. И въ първоначалния законопроектъ за пенситѣ въ 1926 г. е било предвидено намаление на пенситѣ съ 15%, докато бѣдатъ ревизирани, но тогавашниятъ министъръ на финанситѣ е премахналъ това положение. Сега то пакъ е предвидено и азъ го намирамъ, че е много добро, защото всички пенсии ще бѣдатъ намалени. Ако на нѣкой пенсионеръ се следва да му бѣде дадено увеличение, после ще му бѣде дадено.

Съ новия законопроектъ се подобрява и процедурата за изпращане грѣшкитѣ, допустнати при опредѣляне размѣра

на пенситѣ. По тоя начинъ се дава възможностъ на ония, на които погрѣшно сѣ опредѣлени пенситѣ, да искатъ бързо изправление на грѣшкитѣ.

Сѣщо така се увеличаватъ и приходитѣ на пенсионния фондъ. Това е главното съображение за внасянето на този законопроектъ, което се вижда и отъ мотивитѣ къмъ законопроекта. Предвижда се, щото вмѣсто субсидията, която държавата даваше на пенсионния фондъ, да дава 10% върху всички предвидени въ бюджетитѣ кредити за заплати. По моя смѣтка това прави къмъ 800 милиона лева. Общинитѣ, които досега сѣ внасяли 1% отъ своитѣ приходи, отсега на татѣкъ ще даватъ 10% върху всички заплати. Автономнитѣ учреждения, вмѣсто 6-5%, ще даватъ 10% върху плащанитѣ заплати. Азъ мисля, че по този начинъ фондътъ ще бѣде достатѣчно гарантиранъ, защото ще има повече приходи. Обаче азъ решително се обявявамъ противъ предвижданието на общинитѣ днесъ е по-окаяно отъ положението на държавата. Всички тежести по пенситѣ трѣбва да легнатъ върху държавата. Не бива да товаримъ общинитѣ съ нови проценти върху тѣхнитѣ приходи, защото и безъ туй бюджетитѣ имъ свѣршватъ съ дефицити. Освенъ това, за да се стабилизира пенсионниятъ фондъ, въ алинеята следъ буква „к“ на чл. 37 се предвижда, че когато другитѣ приходи на фонда, безъ лихвитѣ, се окажатъ недостатѣчни за покриване на разхода, недоимѣкътъ се допълва съ вноски отъ държавата, отъ изборнитѣ учреждения, и отъ останалитѣ обществени и автономни учреждения, упоменати въ чл. 5, като сумитѣ, вмѣсто по този чл. 37, се удѣржатъ процентно отъ пенситѣ за следващата година и се върщатъ на съответното учреждение. Мене ми се вижда, че това е неприложимо, защото азъ съмъ сигуренъ, че съответнитѣ вноски нѣма да бѣдатъ гласувани по бюджетитѣ и по този начинъ ще се дойде до едно голѣмо намаление на пенситѣ подиръ 2—3 години, когато ще се привѣрши ревизията на пенситѣ.

Най-после, въ новия законопроектъ се предвиждатъ санкции за нередовното събиране на вноскитѣ въ пенсионния фондъ и се налага по-голѣмъ контролъ върху смѣткитѣ на фонда.

Въ гл. IX на законопроекта се предвижда създаването посмъртна каса на пенсионеритѣ, противъ която се обяви г. Ради Василевъ. Азъ намирамъ, че тя е нѣщо добро и нѣкой пенсионеръ нѣма да вѣстане противъ нея и затова тая глава трѣбва да се обсъди добре и да остане въ законопроекта.

Съ законопроекта сѣщо така се опростява изчисляването при ревизията на пенситѣ. Обаче, въпрѣки това опростяване, трѣбва да знаете, че най-малко  $\frac{1}{2}$  години ще продължатъ ревизитѣ на пенситѣ, защото 35—36 хиляди пенсии ще се ревизиратъ, а за това е необходимо време.

Хубаво е и това, което се предвижда въ законопроекта, да се преосвидетелствуватъ тия, които сѣ уволнени по болестъ. Познаваме си нашитѣ шмекерии и знаемъ какъ се мѣчатъ нѣкоя да се уволнятъ по болестъ и да получатъ пенсия, макаръ да сѣ здрави, и съ това дразнятъ обществото. И затуй азъ намирамъ за много целесѣобразно това постановление въ законопроекта — да се преосвидетелствуватъ всѣки три години уволненитѣ по болестъ.

Докато по действащия законъ се лишаватъ отъ пенсия тия, които се занимаватъ съ занятия, които сѣ противъ нравствеността, по законопроекта, който разнишкаме, се лишаватъ отъ пенсия тия, които, съгласно наказателния законъ, сѣ присѣда, влѣзла въ законна сила, сѣ осѣдени за развратъ. Обаче азъ ще направя предложение, децата и жената на лице, осѣдено за развратъ, да не се лишаватъ отъ пенсия, защото тѣ не сѣ криви.

Както виждате, много отъ постановленията на законопроекта азъ намирамъ за целесѣобразни и ги одобрявамъ, но има и постановления, съ които не мога да се съглася и които трѣбва да се коригиратъ отъ комисията, за да стане законътъ за пенситѣ по-целесѣобразенъ и по-справедливъ.

Намирамъ максималния размѣръ на пенсията за много голѣмъ. Докато по сегашния законъ за пенситѣ максималниятъ размѣръ на пенсията бѣше 5.500 л., сега въ законопроекта е 6.000 л. Азъ се надѣвамъ, че комисията ще помисли върху този размѣръ и ще го намали, за да не прибѣгваме, както миналата година, къмъ намаление заплатитѣ на чиновницитѣ, за доизплащане пенситѣ. Целесѣобразно е голѣмитѣ пенсии, които се получаватъ отъ хора, които сѣ материално по-добре, да бѣдатъ намалени.

Около 6 хиляди пенсии, съгласно чл. 73 отъ законопроекта, ще останатъ неревизирани. Съ това не съмъ съгласенъ. Съгласенъ съмъ съ алинея трета на сѣщия членъ — да не се ревизиратъ пенситѣ на главнокомандуващитѣ, началницитѣ щаба на действаща армия, командируващитѣ



армии и т. н., които сж водили войскитѣ за реализиране идеалитѣ на българското племе, но не сжм съгласенъ да се изключатъ пенсионеритѣ, които иматъ 30 изслужени години и сж навършили 65-годишна възраст, защото тѣ сж, които получаватъ най-голѣми пенсии. Споредъ смѣткитѣ на пенсионното отдѣление, ще имаме 1.488 пенсионери съ голѣми пенсии, които ще останатъ неревизирани, а други — съ по-малки пенсии, и, както казахъ, крѣгло 6.000 пенсии ще останатъ неревизирани. Не намирамъ за това основание.

**Министъръ С. Стефановъ:** Въ това число 6.000 влизатъ и малкитѣ пенсии до 500 л.

**С. Патеъ (з):** Право каза г. министърътъ на финанситѣ, че въ тия 6.500 пенсии, които не подлежатъ на ревизия, влизатъ и минималнитѣ пенсии до 500 л. Той ми напомня да направя предложение и пенситѣ до 500 л. да се ревизиратъ. Азъ искамъ ревизията и на тия пенсии, като най-малката пенсия остане 500 л. Защото вие знаете, че за нѣкакви си 200—300 л. пенсия хората трѣбва да чакатъ по 3—4 дни предъ банката и да питатъ по петъ пѣти има ли пари. Или трѣбва да ги лишимъ отъ пенсия, или трѣбва да оставимъ най-малката пенсия 500 л.

Азъ ще моля, когато законопроектътъ отиде въ комисията, тамъ да се задраска алинея трета на чл. 60, защото ако тя остане, могатъ да станатъ голѣми измами. Изобщо българското племе, знаемъ го, винаги намира начинъ да дебушира. Казано е тамъ, че следъ 3 години всички нарушения по този законъ се покриватъ съ давностъ. Следователно, единъ хитъръ човѣкъ, единъ човѣкъ, комуто съвѣстътъ носи всичко, който е чиновникъ нѣкъде далечъ въ провинцията, може да даде тукъ на жена си пѣнмошно да получава пенсията му и следъ три години това нарушение да бѣде покрито съ давностъ. Не може така. Макаръ и следъ 200 години трѣбва да се държи смѣтка за всичко.

**Нѣкой отъ мнозинството:** Ще трѣбва на такива да се отнема възможността и чрезъ Народното събрание да искатъ опрощаване на глобитѣ за нарушения.

**С. Патеъ (з):** Азъ не сжм съгласенъ и съ състава на комитета, който ще определя пенситѣ. Г. г. народни представители! По пенсионния въпросъ сж заинтересовани не само пенсионеритѣ, но и чиновникитѣ, които утре ще станатъ пенсионери и които сега внасятъ вноски. Азъ не виждамъ где сж застъпени интереситѣ на чиновникитѣ и где тѣ иматъ свой представител. Ние имаме 26.000 души учители, които нѣматъ свой представител въ пенсионния комитетъ. Ние имаме и едно голѣмо число действащи офицери, които също нѣматъ свой представител тамъ. Имаме и 20.000 желѣзничари — тоже безъ представителъ. Кой има представител тамъ? Само Съюзътъ на запаснитѣ офицери. И азъ, г-да, сжм запасенъ офицеръ и нѣмамъ нищо противъ федерацията на запаснитѣ офицери и подофицери. Но не мога да разбера защо тѣ да иматъ представител, а всички настоящи чиновници да нѣматъ свои представители въ комитета, който ще решава въпроса за пенситѣ. Затуй азъ пледирамъ и настоявамъ непременно въ пенсионния комитетъ да влѣзатъ и представители на действащитѣ чиновници, така да се изрази. Нека и тѣ да бждатъ вътре и да виждатъ какво става съ пенсионния фондъ, за който тѣ се прижатъ, защото и тѣ утре ще очакватъ отъ него.

Азъ правя апелъ да се повикатъ въ комисията, където законопроектътъ ще отиде на разглеждане, и технически лица, за да се намѣри по-добра база, база за едно по-справедливо преценяване и изчисление на пенситѣ. На менъ, напр., ми посочиха такъвъ единъ случай: единъ чиновникъ отъ втора категория, следъ три години отъ 1 априлъ, редовно служилъ, ще получи 53.250 л. годишна пенсия, когато по стария законъ ще получи 49.850 л. Това е грѣшка.

Най-после, г. г. народни представители, азъ мисля, че трѣбва да искаме възвръщане къмъ старото положение, което съществуваше преди закона отъ 1926 г. — тогава, когато имаше добавъчно къмъ пенсията възнаграждение. Добавъчно възнаграждение тогава се даваше на тия пенсионери, които иматъ по-слабо материално положение. Днесъ, когато държавата изнемогва, днесъ, когато и пенсионниятъ фондъ изнемогва, днесъ, когато има желание съ по-малко срѣдства да се услужва на повече хора, за да може повече хора да се закрепятъ, азъ намирамъ за разумно да се възвърнемъ къмъ стария принципъ, който бѣше легналъ въ законодателството преди 1926 г.: на имотнитѣ да се дава по-малка пенсия. Азъ нѣма да се

спирамъ да определямъ на кои имотни да се намали пенсията и кои изобщо да се лишатъ отъ такава, но азъ издигамъ този зовъ къмъ васъ — че ние трѣбва да се възвърнемъ вече къмъ туй положение, споредъ което ония, които сж материално по-добре, да понесатъ жертви, въ смислитѣ тѣхнитѣ пенсии да бждатъ по-малки, тъй както бѣше законоположението до 1926 г. Дошло е време и тѣ да жертвуватъ. Наистина тѣ могатъ да възразятъ: но ние сме внесли вноски. Но, г-да, на това възражение може да се отговори по следния начинъ. Вноскитѣ сж изядени; тѣхъ държавата не ги е изяла, защото държавата е дала единъ милиардъ лева субсидии на фонда. И когато, следователно, вноскитѣ сж изядени, тѣ трѣбва да бждатъ по-скромни въ своитѣ претенции. Дошло е време тѣ да докажатъ на дѣло своя патриотизъмъ. Въ продължение на толкова години тѣ сж били издигнати високо въ иерархическата стѣлба на нашия общественъ животъ и сж се ползували отъ много блага, отъ които отдѣлни членове на българския народъ не сж се ползували. Тѣ, благодарение на тия блага и на туй обществено положение, въ което сж се намирали, сж могли да се снабдятъ съ състояние и съ богатства, съ каквито други не сж имали възможността да се снабдятъ. Следователно, повелителенъ дългъ на народното представителство е да приеме да се възвърне къмъ принципа, който съществуваше въ законодателството преди 1926 г., а именно, при определяне на пенситѣ да се има предъ видъ материалното положение на пенсионера. Този принципъ трѣбва да легне въ законодателството и занаяпредъ. Дошло е време, г. г. народни представители, да се даватъ жертви. Азъ бѣхъ въ низинитѣ и четохъ позиви на хора, високо издигнали се въ обществената стѣлба, въ които казваха: „Патриотизъмъ, себепристрастие да се насаждатъ у насъ“. Тамъ долу азъ четохъ позиви, че трѣбва да се даватъ жертви за отечеството. Дошло е време сега ние да по-искаме тия жертви отъ тѣхъ и тѣ безропотно — безъ всѣкаквъ викъ и протестъ — да се съгласятъ съ насъ да намалимъ пенситѣ на тия, които иматъ добро материално положение. Защото, когато народътъ мизерствува, когато беднотията се шири навсѣкѣ, когато финансовата криза ни души, не е човѣшко на тия, които иматъ и безъ туй срѣдства да преживяватъ сносно, да се дава да получаватъ още повече. Жертви трѣбватъ. Тѣ искатъ жертви само отъ държавата. Е добре, тя е давала такива въ продължение на толкова години само за тѣхъ. Днесъ ние се обръщаме къмъ всички тия пенсионери, които сж добре материално, и имъ казваме: не бива да роптаете, защото дългъ е и вие да понесете жертви въ тежкитѣ минути, които държавата преживява. Азъ се обръщамъ къмъ васъ съ тоя зовъ: ние трѣбва да бждемъ малко по-смѣли. Азъ сжм сигуренъ, че всѣки здравомислящъ чиновникъ ще се съгласи да получи по-малко, но да знае, че ще го получи и че утрешния день нѣма да остане безъ нищо. Следователно, всѣки здравомислящъ чиновникъ ще се съгласи на едно намаление на пенситѣ, което ние ще направимъ, щомъ като ще трѣбва да запазимъ принципа на справедливостта. А принципътъ на справедливостта ще се запази тогава, когато този, който има, даде, а този, който нѣма, се подкрепи, за да намѣри изходъ въ живота.

Съ тѣзи думи г. г. народни представители, азъ свършвамъ бележкитѣ си, които искахъ да направя. Азъ апелирамъ къмъ васъ да се проникнете отъ съзнание, че пенсионниятъ въпросъ е единъ много сложенъ и важенъ въпросъ, че той е въпросъ, въ който се преплитатъ интереситѣ на много хора, че при неговото разрешение трѣбва да се вложи повече безпристрастностъ, повече обективностъ и, най-главно, повече справедливостъ, за да можемъ да вземемъ едно правилно решение. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

**Председателътъ:** Има думата народниятъ представител г. Петко Стайновъ.

**П. Стайновъ (д. ср):** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Трѣбва да призная, че азъ съ удоволствие изслушахъ речта на преждоговорившия г. Патеъ. Така също трѣбва да призная, че г. Патеъ, както личи отъ изнесеното отъ него предъ насъ, действително си е далъ трудъ да проучи редъ данни и да вземе едно становище по въпроса, което можемъ да наречемъ държавническо. Въ различни съ времената отъ преди войната, може да се каже, че тукъ, отъ тая трибуна, тоя пѣтъ ние не чухме да се говори изобщо противъ пенситѣ. Едно единствено изключение направи само — като оспорваше, така да се каже, самия принципъ на пенситѣ — другиятъ народенъ представител, членъ на земеделската парламентарна група, г. Аврамъ Аврамовъ. Отричането, обаче, да се пла-

щатъ пенсии отъ държавата е единъ принципъ и едно становище, което е изоставено въ съвременната модерна държава и което въобще днесъ не се срѣща въ много държави въ Европа. Азъ се помъжихъ да си обясня защо въ тая Камара се намѣри единъ народенъ представителъ, който искаше да отрече принципа на пенсията, искахъ да си обясня това становище на нашия колега г. Аврамъ Аврамовъ, че пенсията едва ли не сѣ частна работа, че трѣбва да изоставимъ пенсионеритѣ сами да си правятъ своитѣ вноски за пенсия, па, ако щатъ, да получаватъ и по 100.000 л. пенсия.

А. Аврамовъ (з): Пенсионниятъ фондъ да се отдѣли отъ държавното съкровище — това е.

П. Стайновъ (д. сг): Да се отдѣли, каза той, пенсионниятъ фондъ отъ държавното съкровище; пенсията — това е тѣхна работа; да си внасятъ каквито искатъ вноски и, ако щатъ, да получаватъ по 100.000 л. пенсия.

А. Аврамовъ (з): Така е.

П. Стайновъ (д. сг): Това бѣха неговитѣ думи, констатирамъ и въ дневникитѣ на Народното събрание. И когато искамъ да си обясня това становище, г-да, азъ си го обяснявамъ съ това, че г. Аврамъ Аврамовъ иска да бѣде достоенъ представителъ на Стамболийски въ тая Камара.

А. Аврамовъ (з): Ти си много дребенъ, за да говоришъ за Стамболийски. Вземахте му главата и сега говорите за него.

П. Стайновъ (д. сг): Той иска да остане вѣренъ на идеята на водителя на Земледѣлския сѣюзъ. Защото, г-да, не е тайна за никого, че Стамболийски бѣше противъ пенсията и предлагаше държавата да нѣма задължение да плаща пенсия. Така, напр., той е взелъ думата въ Народното събрание на 18 февруарий 1910 г. и е заявилъ, че пенсията били нѣщо подобно на орденитѣ, че пенсията се давали отъ господаря, за да може единъ видъ да подкупва своитѣ слуги — чиновникитѣ. Той е заявилъ, че най-демократично е държавата да се абстрахира отъ въпроса за пенсията. А най-накрая въ сѣщата си речъ е заявилъ, че всички сѣдства за пенсията излизатъ отъ държавното съкровище за охраненото чиновническо съсловие.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Каква връзка има, г. Стайновъ, този цитатъ съ сегашния законопроектъ за пенсията? Вие сте излѣзли да клеймите единъ голѣмъ българинъ, когото ще търсите, но нѣма да го намѣрите. Тогава, когато Стамболийски управляваше, имаше и за пенсия, имаше и за такива като васъ, да крадатъ, но днесъ нѣма вече.

П. Стайновъ (д. сг): Г-да! Она, който се съмнява, че това е било поддържано отъ Стамболийски, не остава, освенъ да се обърне къмъ дневникитѣ на Народното събрание и къмъ излѣзлата напоследѣкъ книга на г. Пѣйчовъ, където сѣ дадени речитѣ на всички наши политически деятели отъ освобождението досега по въпроса за пенсията. Азъ ще ви обясня защо се спирамъ на тая идея. Стамболийски смѣташе, че най-демократичната система, къмъ която и ние трѣбва да се стремимъ, е държавата да се абстрахира отъ въпроса за пенсията.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): И все пакъ законътъ отъ 1921 г. Ви опровергава изъ основи. И азъ се чужда, какъ единъ професоръ има тупето да приказва такива недомислия! Само единъ народнякъ може да приказва така безогледно.

П. Стайновъ (д. сг): Оставете ме да се изкажа и ще видите, че азъ не го казвамъ за лошо.

Впрочемъ, тая идея, да не се плащатъ пенсия, не е съвсемъ изолирана отъ цѣлото учение на Стамболийски. Може да ви се види странно, но той поддържаше, че въ онова общество, което той смѣташе за идеално, не трѣбва да се плащатъ и заплати на чиновникитѣ, че не трѣбва да има чиновници въ тая държава.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Щомъ сѣ материално гарантирани, за какво имъ сѣ заплатитѣ? Обезпечете ги материално, никой нѣма да ви иска заплати.

П. Стайновъ (д. сг): Оставете ме да говоря.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Вие провокаторствувате.

Председателъ: (Звъни) Моля, не прекъсвайте оратора.

П. Стайновъ (д. сг): Ще ви цитирамъ, г-да, какво е писалъ Стамболийски въ своята книга „Политически партии или съсловни организации“ на стр. 84. (Чете) „Възможно е, чрезъ силата на просвѣтата и демократичното съзнание, работата на чиновникитѣ да стане една всеобща задължителна повинностъ, която да се изпълнява отъ всѣкого на смѣни. Даже всѣки самъ ще си бѣде и лѣкаръ, и адвокатъ.“ Това е писано.

С. Патева (з): Като пожелание.

П. Стайновъ (д. сг): Наклоненъ съмъ да се съглася съ протестиращия господинъ (Сочи д-ръ Г. М. Димитровъ), че самъ Стамболийски, който е писалъ тия работи и който ги е говорилъ въ 1910 г., се е отказалъ впоследствие отъ тия доста неправилни идеи, защото въ 1921 г., когато бѣше министъръ-председателъ, се внесе единъ законопроектъ за пенсията, който стана законъ и който почива на идеи съвършено противоположни на онова, което по-рано бѣше говорилъ и писалъ въ своитѣ книги.

И. Лѣкарски (д. сг): Това показва колко е билъ положителенъ Стамболийски.

П. Стайновъ (д. сг): Азъ вѣрвамъ, че това становище, възприето отъ него въ 1921 г., е именно становището на Земледѣлския сѣюзъ днесъ.

Но за да бѣда пълненъ, трѣбва да признаемъ, че противъ принципа за даване пенсия не сѣ говорили само представители на Земледѣлския сѣюзъ, а и представители на редъ други партии, защото въ онова народническо време, преди 20—25 години, пенсионеритѣ сѣ били гонени, на тѣхъ се е гледало като на нѣкакви черни животни и мнозина просто сѣ правили демагогия или сѣ си правили реклама да говорятъ противъ тѣхъ. По онова време единъ социалдемократъ, Боню Лунговъ, е говорилъ противъ пенсията. Единъ другъ социалдемократъ, който после стана комунистъ, Габровски, е говорилъ пакъ противъ принципа на пенсията. Той е поддържалъ тезата, че трѣбва да се даватъ само инвалидни пенсия. Даже Габровски е казалъ: „Конституцията говори само за инвалидни пенсия, но не и за пенсия за изслужено време“. Но това време е много далечно. Сега азъ искамъ да констатирамъ, че въ тая Камара едва ли би имало нѣкоя партия отъ партиитѣ на реда, която да бѣде противъ принципа на пенсията. Азъ смѣтамъ сѣщо така, че днешното становище на Земледѣлския сѣюзъ не е онова, което преди войнитѣ изразяваше Стамболийски, а е онова държавно становище, което е прието навсѣкѣ въ Европа. Фактътъ, че тѣзи законопроектъ се внася отъ правителството, въ което участвуватъ и представители на Земледѣлския сѣюзъ, най-добре показва какво е становището днесъ на тая партия по въпроса за пенсията. И азъ смѣтамъ, както се заяви и въ миналото заседание, че г. Аврамъ Аврамовъ не е говорилъ отъ името на Земледѣлския сѣюзъ, а г. Патева е, който изрази истинското и правилното становище — държавническото, бихъ казалъ азъ — на Земледѣлския сѣюзъ по въпроса за пенсията.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Аврамъ Аврамовъ е говорилъ като земледѣлецъ и е пледиралъ като такъвъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Юва!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Не е юва.

П. Стайновъ (д. сг): Отъ предговорившитѣ се поставиха два въпроса, по които трѣбва да вземемъ едно становище. Първиятъ въпросъ е: трѣбва ли да се плащатъ пенсия само на чиновникитѣ и дали не трѣбва да се плащатъ пенсия на всички трудящи се? Вториятъ въпросъ, по който трѣбва да се произнесемъ, е: дали държавата е длъжна да доплаща пенсията, когато не стигнатъ пенсионнитѣ удържки? Тѣзи два въпроса сѣ близки и азъ мисля, че нашъ дългъ е да ги разгледаме.

Вѣрно е, че у насъ много често се протестира противъ пенсията, особено въ нѣкои сѣди. Нѣкои сѣди, както казахъ отъ дѣве, сѣ си правили лесна реклама, като сѣ говорили изобщо противъ пенсията. Ако вземете дневникитѣ на Народното събрание и проследите разискванията по пенсията ще видите, че много често отражение на това настроение противъ пенсията личи въ разискванията, които сѣ ставали въ Камарата. Това настроение противъ пенсията се дължи, г-да, на незнанието, на несхващането и

самия въпрос за пенсиите, а по някой път, бих казвал аз, и на завистта въ известни сръди, които не искат или не могат да разберат, как е възможно един човък, който не работи никаква държавна работа, да се явява съ една книжка пред Българската народна банка и да му се дават по няколко хиляди лева всеки три месеци.

**Т. Тонков (з):** Да има 50—60 хиляди лева годишен доход и да получава по 6 хиляди лева пенсия на месец!

**П. Стайнов (д. сг):** За непросвѣтени хора, за хора, които се ръководят от едно примитивно чувство на завист, а не от обществено съзнание, това може да бъде оправдано, но за една Камара това не може да бъде оправдано. И ние виждаме, че много от тия хора, които въ обществото сѣ говорили против пенсиите, когато дойдат тук, гдето могат да бъдат контролирани, не говорят против пенсиите.

**Д-ръ Г. М. Димитров (з):** Ние сме викали, ние сме протестирали против голѣмитѣ, против безчовѣчнитѣ пенсии, които само охранват. Ние не сме против онѣзи пенсии, които гарантират една материална основа за един човѣшки живот.

**С. Патева (з):** Г. Стайнов! Позволете едно уяснение. Въ нашия устав, въ програмнитѣ искания на Земледѣлския съюз е казано: да се дават пенсии на всички стари бедни хора. Аз не повдигнах този въпрос защото говоримъ по този законопроектъ и защото, при тежкото финансово положение на държавата, не е мислимо това. Но земледѣлската парламентарна група се е замислила и върху този въпрос.

**П. Стайнов (д. сг):** Държавата, по силата на чл. 166 отъ търновската конституция, е длъжна да уреди единъ режимъ за пенсии на чиновницитѣ — не само инвалидни пенсии, но и пенсии за изслужено време; въ конституцията е казано въобще за пенсии. Плащането на пенсии е единъ въпросъ на социална политика, единъ въпросъ, бих казвал аз, на държавна политика въ смисълъ на административна политика, ако мога така да се изразя — малко неправилно, разбира се.

Социалната политика диктува на държавата да организира съ свои и съ общи сръдства една помощ на икономически слабитѣ съсловия.

**Д-ръ Г. М. Димитров (з):** То е съвсемъ друго.

**П. Стайнов (д. сг):** И въ тази социална политика държавата, като се съобразява съ своитѣ финансови възможности, трѣбва всѣкидневно — и тя върши това, разбира се, всѣкидневно — да прави нови завоевания въ това отношение; и пенсиите именно сѣ проява на една такава социална политика въ полза на социално и икономически слабитѣ. Държавата е започнала осъществяването на тая своя социална политика най-първо съ пенсиите на чиновницитѣ. Защо? Защото най-лесно е да се организира единъ режимъ на пенсии на чиновници, защото държавата плаща заплатитѣ и може най-лесно да уреди дисциплина по плащането на удържитѣ и пр. и пр. И такива пенсии, г-да, сѣ уредени въ повече отъ държавитѣ.

Но когато, обаче, дойде въпросъ за другитѣ граждани, които сѣщо така сѣ социално и икономически слаби и на които трѣбва да се плащат пенсии, това положение е вече по-сложно, поради което въ много държави този принципъ още не е осъщественъ. Но това е единъ принципъ на социална политика на модерната държава — да се подпомагатъ социално слабитѣ. И днесъ, г-да, това е една намѣна на държавата не само по отношение на чиновницитѣ, но и една намѣна на държавата дори въ частнитѣ отношения на гражданитѣ. И ние виждаме това да се осъществява предъ нашитѣ очи, ние виждаме да се извършва, така да се каже, едно подобрене, едно рационализиране, едно усъвършенствуване на капиталистическия строй. Отъ старитѣ схващания за абсолютенъ индивидуализъмъ, отъ старитѣ схващания на традиционния принципъ *laissez faire, laissez passer*, ние виждаме постепенно не само въ европейскитѣ континентални държави, но дори и въ странитѣ на класическия либерализъмъ, да се преминава къмъ една направлявана икономия, да се създава направляваното стопанство, *l'économie dirigée*, както го наричатъ нѣкои въ по-ново време.

Днесъ държавата се намѣсва все повече и повече не само да контролира — държавата се намѣсва все повече и повече даже да ръководи известни частни инициативи, да съчетава известни частни инициативи. Тая намѣна на

държавата е единъ фактъ въ новото общество и този фактъ нѣма защо да го отричаме. Ние можемъ да го одобряваме или да не го одобряваме — това е другъ въпросъ — но ние трѣбва да го признаемъ като фактъ и да се съобразяваме съ него. Резултатъ на тая намѣна на държавата е създаването на пенсии: пенсии за чиновницитѣ, пенсии и за работницитѣ. У насъ, въ изпълнение именно на една социална политика, съ закона за общественитѣ осигуровки и по-рано съ други социални закони се създадохъ пенсии и за работницитѣ. Въ по-ново време, сѣщо презъ управлението на Сговора, министърътъ на търговията г. Бошевски въведе и една друга пенсия, или по-право осигуровка, и за безработнитѣ.

Виждате, г. г. народни представители, че тенденцията на нашата държава е била да се разширява, така да се каже, обхватътъ на пенсиите. Това е проява на социална политика. Вървейки изъ този път, като се съобразяваме съ финансовитѣ възможности на държавата, може би ще създадемъ възможностъ да се създадатъ пенсии и на работницитѣ въ земледѣлскитѣ предприятия, и на беднитѣ селяни. По принципъ, щомъ сме възприели, че това е една социална политика, не бихме могли да се противопоставимъ и на единъ такива пенсия. Въпросътъ е за разширение на социалната политика.

Но, г-да, вследствие на обстоятелството, че нашата държава, както и другитѣ държави — защото и въ другитѣ държави още не сѣ напълно възприели пенсиите за другитѣ съсловия — поради финансова невъзможностъ не може да разшири социалната си политика, въ смисълъ да се даватъ пенсии на всички съсловия, включително и на земледѣлското, не трѣбва да се поддържа становището, че трѣбва да се отнематъ пенсиите на чиновницитѣ, щомъ не могатъ да се плащатъ пенсии на всички трудящи се, както се изразяватъ обикновено господата. (Сочи работницитѣ) Господата отъ Работническата партия, които говориха тукъ, че трѣбва да се даватъ пенсии на „трудящитѣ се“, нѣмаха намѣрение да изтъкнатъ предъ васъ основитѣ на една нова социална политика — тѣ имаха за целъ по-скоро да саботиратъ, да разрушатъ една социална политика. И тѣхниятъ повикъ противъ пенсионеритѣ, респективно за даване сега още пенсии само на всички трудящи се, бѣше по-скоро единъ опитъ за разрушение (Възражения отъ работницитѣ), защото тѣ иматъ по-голямъ интересъ дори да не се плащатъ никакви пенсии, за да се увеличи мизерията, тъй като тѣ дължатъ своето засилване на спекулирането съ мизерията.

**С. Димитров (раб):** Не пенсии на търтеитѣ, а пенсии на трудящитѣ се.

**Председателътъ: (Звъни)** Моля!

**П. Стайнов (д. сг):** И азъ мисля, г-да, че въ тази Камара болшинството отъ партиитѣ, които иматъ чувството на държавна идея, поддържатъ принципа, че държавата трѣбва да плаща пенсии, че държавата трѣбва да намѣри и начинъ да обезпечи пенсиите, че това за нея е проява на една социална политика.

Но плащането на пенсии, г-да, отъ страна на държавата не е само проява на една социална политика. Азъ ви казахъ, че това е, отъ друга страна, една чисто държавна политика, че това плащане на пенсии на чиновницитѣ има държавно значение, че има полза за държавата да учреди режима на пенсиите.

Ние трѣбва да си зададемъ въпроса, защо държавата плаща пенсии на своитѣ чиновници, и да имаме куража да отговоримъ на този въпросъ, да го обяснимъ не само тукъ, но и долу, на хората.

**С. Димитров (раб):** Ще обясните и на кого държавата плаща пенсии.

**Председателътъ: (Звъни)**

**П. Стайнов (д. сг):** Като туримъ настрана известни предразсѣдци, които съществуватъ въ тая материя, трѣбва да признаемъ, юридически погледнато, че държавата плаща пенсии на сѣщото юридическо основание, на което плаща и заплатитѣ. Днесъ вече се признава все повече и повече — и азъ ще ви цитирамъ въ подкрепа на това едно име, което има голѣмъ авторитетъ въ тая материя, Адолфъ Вагнеръ, бележитъ германски икономистъ — че и пенсиата, и заплатата, и всички други възнаграждения, всичко това трѣбва да се обеме въ едно общо понятие *Totalgehalt*, както той го нарича — обща заплата. Възнаграждението, което чиновникътъ получава, не е само това, което се пише въ бюджета, или въ закона, или въ таблицитѣ; то обема всички ония материални блага, които



чиновникът получава по единъ или другъ начинъ: когато е боленъ или когато е здравъ, когато присъствува или когато законно отсъствува отъ работа. И тая заплата се явява като едно обезщетение за това, че държавата използва всецѣло едно лице за функционирането на своитѣ служби. Вследствие на това, чиновникътъ може да иска възнаграждение за себе си и за семейството си не само за времето, когато е билъ действително, ефективно на работа, но и за времето, когато е билъ боленъ, когато е отсъствувалъ отъ работа поради отпускъ, а също така и за времето, когато е билъ пенсиониранъ по разпореждане на държавата.

Значи, задължението на държавата да плаща пенсии е отъ сѣщото естество, отъ каквото е и задължението ѝ да плаща заплата на своитѣ чиновници. Плащането на пенсията е единъ дългъ на държавата къмъ лицето, което ѝ служи, и къмъ неговото семейство. И признаването на този дългъ — това е именно, г-да, новата държава отъ XIX вѣкъ; и усъвършенствуването на тази държава отъ административно и юридическо гледище се изразява, между другото, и въ това признаване на този дългъ на държавата къмъ нейнитѣ чиновници, сегашни или минали, за услугитѣ, които тѣ ѝ даватъ сега, или за услугитѣ, които тѣ сѣ ѝ давали презъ всичкото време на своята пълна дейностъ въ младини. Спирамъ се на тая идея, г-да, на това съвременно схващане за правното естество на заплата и пенсията, за да мога да обясня защо и държавата трѣбва да участвува въ плащането на пенсията.

Казахъ, че пенсията е единъ дългъ — и това подчертавамъ — дългъ на държавата къмъ чиновника, който тя е използвала. Държавата плаща пенсия на своя чиновникъ именно защото той, бидейки на нейна служба, е станалъ негоденъ да се прехранва и да обезпечи по единъ или другъ начинъ изхранването на своето семейство. Отъ какво е станалъ негоденъ този служителъ — дали е станалъ вследствие на злополука или вследствие на болестъ или вследствие изтѣркване въ продължение на 20—30-годишната си служба — това нѣма значение. Дали внезапно е пострадалъ, или бавно се е изтѣркалъ и е станалъ негоденъ — това е единъ технически въпросъ, той нѣма значение за насъ. Важното е, че той е станалъ негоденъ, и държавата съ закона си го признава за такъвъ и затова тя, която е използвала неговитѣ сили, е длъжна да му плаща пенсия. Това е едно задължение на държавата; по силата на чл. 166 отъ конституцията държавата е длъжна да плаща пенсии на своитѣ дългогодишни служители.

И. п. Рачевъ (з): Ами на своитѣ данъкоплатци?

П. Стайновъ (д.сг): Другъ е въпросътъ, държавата, която е длъжна да плаща пенсии на своитѣ дългогодишни служители, отъ къде ще взема пари да плаща тѣзи пенсии.

Нѣкой отъ работницитѣ: Отъ капиталиститѣ ще взема.

П. Стайновъ (д.сг): Коя е най-удобната система, съ която може да се обезпечи редовното плащане на пенсията?

Г-да! Изтъквайки принципа, който е легналъ въ конституцията, искамъ да посоча неправилността на възгледа на онѣзи, които твърдятъ, че чиновницитѣ сами трѣбва да се грижатъ да си събиратъ пари отдѣлно и да си обезпечаватъ по този начинъ пенсията, а държавата трѣбвало само да контролира и да не участвува въ изплащането на пенсията. Това становище се е поддържало даже отъ уважаемия нашъ колега г. Сидеровъ, който на 18 февруарий 1910 г. е казалъ въ Камарата, че държавата трѣбва само да контролира използването на удържитѣ, но тя сама не може да отива до тамъ, да внася суми въ пенсионния фондъ. Това е становището на г. Сидеровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Може да внася, когато има.

П. Стайновъ (д.сг): Споредъ менъ, г-да, това становище, което можеше да се обясни преди войнитѣ, поради неправилнитѣ схващания за пенсията, днесъ, при съвременната държава, у насъ поне не може да се поддържа, не може да има никакво оправдание. Пенсията, която се дава на всички чиновници, не почива на никакъвъ договоръ, сключенъ между държавата и чиновницитѣ, при който държавата поема задължението да плаща една или друга пенсия срещу известни удържки, правени върху заплата на чиновницитѣ. Тая теория за договора е една теория неправилна. Нито заплата, нито пенсията се осно-

вава на нѣкакъвъ договоръ. И тая теория, че пенсионерътъ трѣбвало да получи пенсията си по силата на нѣкакъвъ договоръ, за капитализиране на личнитѣ вноски — удържитѣ — е не само неправилна, но и опасна теория; и преди всичко тя е опасна за самитѣ пенсионери, защото може да ги изведе, ако се върви по логическия пътъ на разсѣждане, до единъ много лошъ край.

Още преди две години азъ имахъ случая по тѣзи права на пенсионеритѣ да водя една полемика. При тая полемика се създаде една легенда относно становището, което заехъ тогава. Азъ длъжа да се обясня по този въпросъ, който е същественъ, за да разберемъ режима на пенсията и да имаме едно правилно схващане за становището, което г. Стефановъ заема сега съ своя законопроектъ.

Правото на чиновника да получава пенсия, както и въобще правото му да получава заплата, не се основава на никакъвъ договоръ, а се основава на нѣщо много по-силно, на нѣщо много по-значително: основава се на едно предписание на конституцията. Чиновникътъ не плаща удържки така, както плаща нѣкой премия, да кажемъ, по една осигурителна полица. Тукъ да бждемъ наясно. Често пѣти пенсионеритѣ казватъ: „Ние сме внасяли тѣзи пари, тѣзи пари сѣ наши“. Това е погрѣшно, г-да! Схващането, че тѣзи пари били на пенсионеритѣ, е преди всичко противъ самитѣ пенсионери. Пенсионеритѣ трѣбва да разбератъ, че това схващане е противъ самитѣ тѣхъ, защото самиятъ режимъ у насъ на удържитѣ, поне така, както съществува сега, показва, че чиновникътъ у насъ нѣма свободата да внася удържитѣ какъто иска, и удържитѣ, които му се правятъ, не минаватъ презъ неговата кесия, за да ги внася той следъ това какъто иска. Държавата, безъ да го пита нито колко да му удържа, нито де да ги внася, взема задължително удържки по своя инициатива и въ размѣръ, колкото тя намѣри за добре — 6%, 8%, а сега сѣ 10% — и ги внася какъто иска. Не е както при осигуровкитѣ, чиновникътъ да може да внася тия свои лични плащания за осигуровка какъто иска, въ която банка иска, при каквито условия се споразумѣе. Г-да! Тукъ нѣма въ сѣщностъ една частно-правна осигуровка, за каквато много често се говори. При режима на пенсията у насъ — и вчера, и днесъ, и утре — къде има листъ, въ който да се записва на текуща смѣтка на чиновника точно колко пари лично внася, за да се иматъ предъ видъ по-късно, напр., ако поиска да му се повърнатъ преди пенсията тия „лични“ негови пари?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Защо тогава пенсията се определя споредъ голѣмината на заплата? Къде е логиката въ?

П. Стайновъ (д.сг): За да видите, че въ сѣщностъ нѣма нищо общо между размѣра на внесенитѣ удържки и пенсията, ще ви цитирамъ единъ много характеренъ случай. Вземете, напр., едно лице, което е било писаръ или селски пѣждаръ въ продължение на 14 години и е получавало 1.000 л. месечна заплата; следъ туй единъ день му се усмихва щастieto и това лице — нѣщо, което въ демократични страни като нашата е напълно възможно — става председателъ или членъ на постоянна комисия.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Особено презъ време на Сговора това ставаше много често. Г. Патеви ви даде примѣри. (Пререкания между земледѣлци и сговористи)

П. Стайновъ (д.сг): Казвамъ, това лице 14 години е било пѣждаръ и е получавало 1.000 л. месечна заплата, върху която сѣ му правени удържки, да кажемъ, 80 л. месечно. Обаче, вследствие на това, че презъ последнитѣ си шестъ прослужени години, споредъ сегашния законъ, или презъ последнитѣ си 10 години, споредъ законопроекта, е било членъ на постоянна комисия и е получавало по-голямъ заплата, то ще получи една пенсия отъ около 4.000 л., а може би и повече. Какво показва това? Пенсионитѣ удържки, правени му въ продължение на първитѣ 14 години, отговарятъ ли на тая пенсия отъ 4.000 л.?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това показва, че се върши мошеничество съ пенсията!

П. Стайновъ (д.сг): Вие не сте юристъ и не знаете, види се, каква е операцията по изчисленията на пенсията.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това ли е вашата кауза? Ами тогава нѣма защо тукъ да има други, освенъ юристи, защото само тѣ знаятъ!

**П. Стайновъ** (д. сг): Ако можете да оспорите този пример, който ви привеждам, отговорете ми.

**Д-ръ Г. М. Димитровъ** (з): Примерът показва, че се върши мошенничество с пенсията.

**П. Стайновъ** (д. сг): При сегашния режим размъртъ на пенсията няма нищо общо с направените удържки. Друго едно лице служи 19 години и 11 месеци, правят му се удържки, напуска службата и не желае да се върне вече на служба — това лице, г-да, няма право да вземе обратно внесените пари. Ами ако тия пари бяха негови, ако то е внасяло свои пари, какъ можем да му ги отнемем? Това показва, че въ случая лични свои пари пенсионерите нямат внесени.

Азъ съмъ длъженъ да подчертая това и по друга една причина, г-да! Даже самият д-ръ Александъръ Ивановъ, който е единъ отъ най-компетентните хора у насъ по този въпросъ, казва, че ако пенсионерите мислятъ, какво пенсията, които получаватъ, сж отъ тяхните удържки, много се лъжатъ. Това е казано отъ него въ сказката, която е държалъ по пенсионния въпросъ.

**П. Попивановъ** (з): Безъ да бждемъ юристи, тукъ сме съгласни.

**П. Стайновъ** (д. сг): Искамъ да кажа, колко опасно е за самите пенсионери, преди всичко, да поддържатъ тая теория. Пенсионерите казватъ: „Ние сме внасяли удържки преди войната, тия пари сж наши“. Знаете ли, какво значи това? То значи, че днесъ би трбвало да получаватъ пенсия по 50—100 л. месечно. Понеже всички граждани, които внасятъ своите пари въ Българската народна банка, или въ Българската земеделска банка, вследствие спада на лева видяха, че техните пари загубиха своята цена, стопиха се, ако приемемъ становището на чиновниците, че пенсията, която получаватъ, трбва да бжде равна на внесените отъ тяхъ пари, като лични удържки, които вече сж се стопили, тогава тй трбва да получаватъ по 50 л. месечни пенсии. И азъ питамъ тия пенсионери: ако тй държатъ за своята теория, че трбва да получаватъ пенсия, равна на внесените отъ тяхъ пари, ще осждятъ ли държавата затова, че следъ падането на лева и стопяването на влоговете въ 1926 г. е увеличила техните пенсии, като имъ даде възможностъ да получаватъ горе-доле едни пенсии, сж които не ги остави да умиратъ отъ гладъ? Схващането, че държавата е длжна да плаща пенсията, ни обяснява защо държавата е увеличила пенсията дори тогава, когато левътъ се е стопилъ, и удържките, внесени въ левове преди войните, сж загубили своята стойностъ.

Забележете, г-да, това, което каза преди малко и г. Патеувъ: държавата не само е увеличила пенсията, но даде и добавъчни възнаграждения на пенсията, които възнаграждения няматъ нищо общо нито сж удържките, нито сж изчисленията на пенсията. Всичко това показва, че държавата има добре разбранъ интересъ да плаща пенсия. А това тя не го прави, като подаръкъ на пенсионера, за да го подкупи. Държавата е уредила режима на пенсията — и това го е предвидилъ още търновскиятъ законодателъ въ нашата конституция — защото е въ нейнъ интересъ да дава пенсия на своите чиновници, тъй като чиновникътъ, при изгледа да получи пенсия, ще извършва по-добре своята служба и ще се привърже по-здраво и трайно къмъ държавата. А това е отъ голъмъ интересъ за нея, тъй и за самия чиновникъ, защото по този начинъ чиновникътъ е свободенъ отъ грижата да си търси по странични пътища „пари за старини“. Държавата му осигурява старините, и той изпълнява много по-почтено своята служба и не ще се отдаде на прекаленостъ.

**П. Попивановъ** (з): Ония, които получаватъ по-голъми заплати, живятъ въ голъмъ разкошъ, защото знаятъ, че ще получаватъ после и голъми пенсии.

**П. Стайновъ** (д. сг): Г-да! Да гледаме на работите така, както сж си. Да не си правимъ илюзии. Споредъ моето скромно мнение, което съмъ поддържалъ и другаде, въ сжщностъ удържките сж едни прикрити намалявания на заплатите. Може да е горчива тая истина, но това е истината, г-да, по въпроса. Тая система на удържки, въ сжщностъ, е една счетоводна система, система на счетоводни фондове. Знаете, че нашата държава има и други фондове. Държавата търси различни начини, чрезъ самостоятелни или несамостоятелни фондове, да си обезлечи суми за посрещане на известни свои разходи; въ дадения случай, чрезъ пенсионния фондъ тя иска да осигури плащането на пенсията. И ако вноските на чиновниците въ пен-

сионния фондъ не стигнатъ за изплащане на пенсията — това е основната идея, на която искамъ да дойда — каквито случаи вече имаме, държавата е длжна — и това става въ името на задължението, което държавата е поела по конституцията — отъ общия си ковчегъ да намбри срѣдства, за да изплати пенсията, шомъ като тия срѣдства, поради нейните счетоводни операции, не сж достигнали за изплащане на пенсията. Това е принципъ, признатъ и въ законите за пенсията отъ 1921 и 1926 години. Това е принципъ, който и сегашниятъ министъръ на финансите признава и затуй предвижда плащането на срѣдства отъ общия държавенъ ковчегъ за усиляване на пенсионния фондъ, за изплащане на пенсията.

Така че, г-да, държавата днесъ не може да се скрие задъ твърденията на пенсионерите и да каже: толкова вноски иматъ пенсионерите, толкова пенсия ще имъ дамъ, няма да имъ дамъ повече отъ това, което сж внесли. Това държавата не може да го възприеме, то не е съобразно сж оня дългъ, който конституцията стоварва върху гърба на държавата. Защото, въ сжщностъ, ако въ случая има едно истинско осигуряване на чиновника и капитализиране на внесените отъ него удържки сж 6 или повече на сто, не би трбвало държавата да дава субсидия на пенсионния фондъ, а да плаща пенсията само отъ сегашните удържки на чиновниците. Ако приемете, че удържките за пенсия сж внасяне на лични суми, то тй трбва да се записватъ лично на всекиго и не би трбвало тия суми да отиватъ за плащане на пенсията на сегашните пенсионери, а би трбвало да отидатъ за изплащане на пенсията, следъ нѣколко години, на тия сжщитъ чиновници, когато тй именно бждатъ пенсионирани. Това диктува логиката на твърдението на пенсионерите, че тяхната пенсия е равна на вноските имъ, които били лични техни вноски.

Така че, г-да, като имаме предъ видъ, че държавата е, която определя пенсията, а чиновникътъ само внася удържки; че тя не го пита, колко да внася за удържки, както и не го пита, колко пенсия ще му плати, защото тя определя размѣра на пенсията, а не нѣкакво сдружение на пенсионерите или на чиновниците — това е нашата система; право или криво, това е другъ въпросъ — та, казвамъ, шомъ държавата определя пенсията; шомъ тя определя удържките, то би ли трбвало да стоваримъ ние отговорността за туй, че днесъ пенсионниятъ фондъ няма пари, само върху пенсионерите; да искамъ само тй да носятъ тая отговорностъ; да стоваримъ всичко само върху техните пенсии, когато отговорността е на държавата, защото тя е определяла вноските, тя е определяла и размѣра на пенсията?

**Д-ръ Г. М. Димитровъ** (з): Тй по-добре ще си стопанисватъ фонда.

**П. Стайновъ** (д. сг): Така че, въ края на краищата, може да има грѣшки въ пенсията, може да има грѣшки въ изчисленията, но недейте мисли, че тия грѣшки сж ставали само у насъ. Азъ ще ви приведа мнението на единъ знаменитъ френски професоръ, капитетъ по финансовите въпроси, Гастонъ Жезъ, който констатира въ една статия, въ едно френско списание, че пенсията създаватъ голъма парична тежестъ за съкровището, безъ да може предварително тя да бжде определена. На първъ погледъ смѣтката излиза проста. Често се смѣта, че единъ добъръ актьоръ може лесно да установи изчисленията по пенсията и по този начинъ да отстрани всеки рискъ за загуба. Това, обаче, не е вѣрно, казва Жезъ, и завършва: по това и най-авторитетните актьори сж на едно и сжщо мнение. И този авторъ привежда редъ случаи, за да докаже, какъ въ Англия, Америка и Франция и най-великите актьори сж се излъгали, г-да, въ своите изчисления по пенсията.

Та, въ края на краищата, каквито и да сж счетоводните и актьорски операции и изчисления; каквито и фондове държавата да урежда — слѣти и неслѣти — въ края на краищата пенсията си оставатъ въ сжщностъ едно плащане, единъ дългъ на държавата. Това е нашата досегашна система.

Нека, г-да, се проникнемъ отъ тая идея, отъ това истинско поставяне на въпроса, и следъ това да минемъ къмъ другата идея, а именно къмъ техническото разглеждане законопроекта на г. Стефанова за пенсията за изслужено време.

Много често се говори, г-да — па и г. Патеувъ, струва ми се, направи известенъ намекъ по това, като говореше преди малко — че у насъ пенсионниятъ фондъ билъ ограбенъ, билъ изяденъ, билъ опропастенъ, и то именно отъ 1926 г. насамъ. Но тия господа, които говориха по тоя въпросъ тукъ, говориха само общи фрази. Азъ не чухъ да изнесатъ конкретни данни, да покажатъ, че пен-

сионният фонд именно оттогава насам е бил изяден от държавата, или по-скоро от правителството на Сговор.

**Д-ръ Г. М. Димитров (з):** Сегашният закон, от 1926 г., ви казва ясно това. Защо има нужда да Ви го цитираме?

**П. Стайнов (д. сг):** Не се нервирате.

**Д-ръ Г. М. Димитров (з):** Повече от Вас не се нервирате.

**П. Стайнов (д. сг):** Това твърдение — че пенсионният фонд бил опропастен от 1926 г. насам — според мене, е неправилно твърдение. Защото, ако е въпрос ние да преценяваме положението на пенсионния фонд и да видим от кого е опропастен, аз мога да ви цитирам мнението на началника на пенсионния фонд през 1905 г. г. Хлѣбаровъ. Той публично е излъзъл и е заявил още тогава: „Г-да! Пенсионният фонд е фалирал. След две години ще се спрат всѣкакви плащания на пенсии.“ Наското след това пенсионният фонд е бил закѣпен и, както виждате, трае и до сега. Азъ съвсемъ не искамъ да оправдавамъ политиката по пенсионния фонд отъ 20—30 години насамъ, но искамъ да изтъкна, че фондътъ още преди войнитѣ се е намиралъ въ критическо положение. Но най-важното е да проследимъ неговото положение следъ войната, когато почва падането на лева.

**Д-ръ Г. М. Димитров (з):** Тогава не е имало такива вноски отъ страна на държавата, както сега.

**П. Стайнов (д. сг):** Г-да, споредъ изчисленията на известни специалисти-актюери — азъ не съмъ отъ тѣхъ, но такива има и у насъ — презъ 1920 г., следъ войната, пенсионният фонд е възлизалъ на нѣколко стотинъ милиона лева, при стойностъ на лева близка до златния левъ. При падането на лева, дори презъ 1920 г., когато министъръ Турлаковъ поема Министерството на финанситѣ и приготвя своя проектъ за пенсиитѣ, който по-късно стана законъ, тогава още не се положила никакви усилия да се гарантиратъ тия нѣколко стотинъ милиона почти златни лева, когато българскиятъ левъ пропадеше.

Г-да! Пенсионният фонд се стопи и от златни лева почти той стана книжни лева. И ако ние искаме да търсимъ първопричината за разклащането на пенсионния фонд; ако ние искаме да търсимъ къде изчезна, къде се стопи пенсионният фонд, тамъ е първопричината, г-да — още преди 1923 г., въ липсата на грижи, да се стабилизируютъ срѣдствата на пенсионния фонд, да се запазятъ паритѣ на този фондъ въ златни пари или въ имоти и други, които могатъ да го гарантиратъ като златенъ пенсионенъ фондъ. И това не е само мое мнение, това е и мнение на г. д-ръ Александъръ Ивановъ, който констатира именно, че сумитѣ по пенсионния фондъ не сѣ били гарантирани при падането на лева у насъ. И той прави едно цѣло изложение, за да констатира, че опропащането на пенсионния фондъ е започнало много порано — преди 1923 г., а не както нѣкои хора — не дотамъ запознати съ работитѣ — искатъ да твърдятъ, че е започнало отъ 1926 г.

**П. Попивановъ (з):** Главолмно.

**П. Стайнов (д. сг):** Азъ мисля, че вие ще повѣрвате на г. д-ръ Александъръ Ивановъ, който, между другото, е единъ отъ авторитѣ на сегашния законопроектъ, и за който изрично се предвижда въ чл. 4 на законопроекта, че дори ще трѣбва да влѣзе задължително въ пенсионния комитетъ; за него правимъ единъ изриченъ текстъ, за да го поставимъ като членъ на пенсионния комитетъ. Тия пари, г-да, още тогава не само не се употребиха, било за имоти, които да запазятъ своята стойностъ, било за валути, които също могатъ да запазятъ своята стойностъ. Тѣзи пари бѣха раздадени, както знаете, да се купуватъ само разни заеми. И по решение на тогавашния министъръ на финанситѣ, се купиха облигации отъ вътрешния заемъ, които въ последствие, както знаете, спаднаха съ 60%. Дадохъ се заеми на много общини, нѣкои отъ които и досега не плащатъ, или плащатъ лихви, които не задоволяватъ. Какъ можемъ тогава да кажемъ, че пенсионният фондъ е опропастенъ отъ 1926 г. насамъ и че по-рано не е имало никаква отговорностъ за него?

**Ц. Стоянчевъ (з):** Но ще се съгласите, че презъ 1926 г. бѣше нанесенъ последниятъ ударъ, когато дадохте еднократно по 20.000 л. на пенсионери.

**П. Стайновъ (д. сг):** Още преди 1926 г. златната мощъ на фонда биде разклатена; още преди 1926 г. срѣдствата на този фондъ бидоха употребени за други нужди, негарантирани още; особено на 1 април 1922 г., когато стана сливането на разнитѣ пенсионни фондове, стана едно разбъркване.

**П. Попивановъ (з):** Тѣмъ това разпръвяше и Патевъ.

**П. Стайновъ (д. сг):** А другъ е въпросътъ, ако вземемъ да обвиняваме пенсионеритѣ, че били получавали голѣми пенсии, както нѣкои господа тукъ излъзоха да твърдятъ, по закона за пенсиитѣ отъ 1926 г. Викътъ срещу голѣмитѣ пенсии е добре познатъ; той съвпада съ другъ единъ викъ — викътъ срещу голѣмитѣ заплати. Г-да! Какво остана отъ този викъ, съ който се учреди цѣла една кампания срещу Демократическия сговоръ въ изборитѣ на 21 юний? Намалиха ли се тия голѣми заплати, за които се говорѣше, и за мина „Перникъ“, и за Българската народна банка, че дори до нашитѣ депутатски дневни? Какво се намали повече отъ това, което бѣше намалил Демократическиятъ сговоръ съ закона за удържитѣ отъ 13 януарий м. г.? Бѣше ли правъ нашиятъ колега, г. Даскаловъ — даже азъ се учудвамъ, какъ можа да го заяви предъ конгреса на Земледѣлския съюзъ — че сме получавали по 4.300 л. заплатата, като народни представители? Вѣрно ли е това?

**И. п. Рачевъ (з):** Това се отнася за земледѣлскитѣ народни представители.

**П. Стайновъ (д. сг):** Вѣрно ли е това, което г. Даскаловъ заяви предъ конгреса на Земледѣлския съюзъ и което се писа по всички вестници, че ние получаваме по 4.300 л. заплатата?

**П. Попивановъ (з):** Това сѣ дневнитѣ на народнитѣ представители отъ земледѣлската парламентарна група, г. професоре.

**П. Стайновъ (д. сг):** Къде останаха тия обещания — това е деликатенъ въпросъ, нали — за намаление голѣмитѣ депутатски дневни? Защо не се намаляватъ сега? Г-да! Азъ искамъ да се обясня: у насъ, въ сѣщностъ, за голѣми заплати не може да се приказва. Струва ми се, че безъ преувеличение може да се каже, какво заплатитѣ на чиновницитѣ въ България сѣ най-низки отъ заплатитѣ на чиновницитѣ въ по-голѣмата частъ, може би, отъ всички страни на Европа, и че, въ сравнение съ другитѣ, ако има чиновници, които сѣ зле поставени по отношение плащането, то сѣ чиновницитѣ у насъ, които понасятъ върху си една отъ голѣмитѣ тежести и на репарации, и на нашата финансова нишета.

**П. Попивановъ (з):** Що се отнася до голѣмото число чиновници — да, но привилегированитѣ чиновници получаватъ много.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Н. Шоповъ)

**П. Стайновъ (д. сг):** И ако искате, г-да, да говоримъ даже за днешнитѣ заплати на чиновницитѣ, въ сравнение съ златния еталонъ, съ заплатитѣ отъ преди войната, трѣбва да констатираме, че заплатитѣ на българскитѣ чиновници, висши и низши, днесъ далечъ не сѣ стигнали златнитѣ заплати отъ преди войната; най-малко пъкъ заплатитѣ на най-висшитѣ чиновници сѣ стигнали заплатитѣ, които сѣ получавали сѣщитѣ тия чиновници преди войната. Това е истината. И ако искаме да имаме едно почтено и компетентно чиновничество, не трѣбва, г-да, да се подаваме на тая демагогия, на вика срещу голѣмитѣ заплати. Защото, подчертавамъ, низши и висши чиновници, и единитѣ, и другитѣ, въ България иматъ само много низки заплати, въ сравнение съ онова, което получаватъ тѣхни колеги въ Западна Европа. Ако заплатитѣ на висши и низши чиновници сѣ низки, то и пенсиитѣ имъ, г-да, сѣ низки, защото, както знаете, по системата, възприета до сега, по системата, която възприема и г. Стефановъ, пенсиитѣ се изчисляватъ въз основа на заплатитѣ.

**Д-ръ Г. М. Димитровъ (з):** Неправилно сѣ разпредѣлени, г. Стайновъ — тамъ е въпросътъ.

**П. Стайновъ (д. сг):** Както виждате, азъ ви отговарямъ постепенно, постепенно на всички въпроси.

**Д-ръ Г. М. Димитровъ (з):** Отговаряте едностранчиво и така демагогски, като-че-ли нѣкой е дошъл тукъ да каже: съ единъ сюнгеръ ще заличимъ всичко. Има не-правилности въ разпредѣлението.

**И. Лѣкарски (д. сг):** Ще направите предложение на второ четене и ще оправите тая работа. На второ четене ще говоримъ въ подробности, сега говоримъ по начало.

**П. Стайновъ (д. сг):** Така че, г-да, твърдението, че съ закона отъ 1926 г. били създадени огромни пенсии и за-това билъ разоренъ пенсионниятъ фондъ, азъ го намирамъ, че е неправилно. Азъ смѣтамъ, че хората, които цѣли 30—40 години сж служили на най-ръководнитѣ, на най-висшитѣ длѣжности; хората, които сж създали бъл-гарската държава — нека имъ признаемъ това; че висшитѣ чиновници, на които сме сложили днесъ въ рѣшетъ да управляватъ и паритѣ, и строежитѣ, и администрацията, и земледѣлието на България; че всички тия хора, които сега получаватъ може би 10, 12, 14 хиляди лева заплата, когато на тѣхъ имъ платимъ 5.000 л. пенсия, азъ не намирамъ, че съ това ние имъ даваме една огромна пенсия. Но, г-да, нека бждемъ внимателни и да не се отдаваме на такава една демагогия, която нѣма да ни заведе далечъ.

Въ 1926 г. законодателятъ се опита да измъкне пенси-онеритѣ отъ мизерията, въ която сама държавата ги бѣше поставила следъ обезценението на лева. Въ 1926 г. се повишиха пенситѣ и то не за да стигнатъ златното ниво на пенситѣ отъ преди войната, не за да стигнатъ отъ друга страна и пенситѣ на чиновнитѣ въ Западна Ев-ропа, а се повишава, за да не се оставятъ да умратъ въ мизерия и гладъ пенсионеритѣ и тѣхнитѣ семейства.

**Д-ръ Г. М. Димитровъ (з):** Партизанствувахте тогава. Въ 1926 г. вие проявихте най-големъто партизанство. И това е нещастieto на пенсионеритѣ.

**П. Стайновъ (д. сг):** И нека това да бжде грѣхътъ на Демократическия сговоръ, гдето съ закона отъ 1926 г. той не остави пенсионеритѣ съ 50, съ 100, съ 200 л. пенсия, а имъ е увеличилъ пенсията и то не въ огроменъ размѣръ, а е увеличилъ разумно и на голѣми, и на малки пенсио-нери, за да могатъ поне спокойно — голѣма е тази дума — за да могатъ по-сносно да живѣятъ и да не умратъ отъ гладъ. Нека това да бжде нашиятъ грѣхъ. (Възраже-ния отъ земледѣлицѣтѣ) При онова финансово положение на държавата, при ония приходи, които още имаше дър-жавата, и при оная мизерия, въ която се намираха пенсио-неритѣ, това увеличение на пенситѣ бѣше оправдано. И това увеличение въ онзи моментъ се диктуваше отъ добре разбранитѣ интереси на държавата.

**Т. Тонковъ (з):** Вие оставихте едни пенсионери съ 300 л., а на други дадохте 8.000 л. — това е мизерия.

**П. Стайновъ (д. сг):** За ония, които сж следили цѣлата тази процедура по изчислението на пенситѣ, по класира-нето на пенсионеритѣ, по обжалването на пенситѣ, за ония, които следятъ, кога се взема основната заплата за основа на изчислението на пенсията, дали се взема за основа и добавѣчното възнаграждение — всички тѣ знаятъ, че цѣлата тая материя по установяването на пен-ситѣ е единъ голѣмъ лабиринтъ и хаосъ. Защото има пенсии не само граждански, но духовни и военни и та-кива за изборнитѣ служители. При цѣлата тая сложна машинария, г-да, може, наистина, да сж допустнати нѣкои пропуски. И винаги се цитира, че единъ генералъ по-лучавалъ 13.000 л., защото билъ инвалидъ и сжщевременно получавалъ пенсия за изслужено време. Е добре, когато това се откри при ревизията на пенситѣ, както знаете, самъ Демократическиятъ сговоръ съ закона за времен-нитѣ удържки отъ 13 януарий 1931 г. го поправи, като опредѣли максимумъ на пенситѣ, дори и за двойнитѣ пенсии. И отъ друга страна, г-да, съ чл. 15 отъ закона за бюджета на фондоветѣ за 1931/1932 г. сжщо така чрезъ една нова база за изчисления на пенситѣ се на-правиха изравнения, за да не може да има прекалености и злоупотрѣбления съ пенситѣ.

Но, г-да, да не мислите, че сегашниятъ законопроектъ внася нѣщо ново. Той въ по-големата си частъ копира закона за пенситѣ отъ 1926 г. Той само постановява едно процентно намаление, срѣдно 15%, за всички пенсии. Принципитъ за процентно намаление възприехме ние още миналата година; презъ януарий той е прокаранъ и въ втория законъ за временнитѣ удържки върху запла-титѣ на държавнитѣ служители отъ 25 ноемврий 1931 г., който тази Камара гласува. Г-да! И споредъ законопроекта

на г. Стефановъ сега се изискватъ 20 години служба, за да се получи право на пенсия, . . .

**П. Попивановъ (з):** Искате да кажете, че вие управ-лявате!

**П. Стайновъ (д. сг):** . . . и по този законопроектъ пакъ оставатъ двойнитѣ пенсии. Кой говорѣше тукъ про-тивъ двойнитѣ пенсии? Нека го чуе. Самъ г. Патевиъ призна, че максимумътъ на пенситѣ е увеличенъ. Го-ворите, че пенситѣ били голѣми, увеличавате максимума отъ 5.500 на 6.000 л. Нали щѣхте да намалявате пенситѣ? Защо внасяте увеличение? Ако е въпросъ, че голѣмцитѣ пенсионери били облагодетелствувани, както вие ни обвинявате, съ този законопроектъ вие повече ги облагодетел-ствувате. Много увеличения има въ този законопроектъ. Вие говорите все противъ генералитѣ, говорите, че ние сме ги защищавали, а сега вие предвиждате специални права за тѣхъ.

**А. Буковъ (з):** Никой не е говорилъ противъ генерал-скитѣ пенсии. Защо говорите тия глупости?

**И. Лѣкарски (д. сг):** Той глупости не говори. (Глъчка)

**Председателствуващъ Н. Шоповъ (Звъни):** Моля, г-да.

**Д. Икономовъ (раб):** Буковъ е говорилъ това, когато е билъ въ опозиция.

**П. Стайновъ (д. сг):** Г-да! Азъ нѣмамъ за целъ тукъ да защищавамъ голѣмитѣ пенсии. Напротивъ, намирамъ, че щомъ положението на пенсионния фондъ е стѣснено до крайностъ, ще трѣбва да се правятъ жертви, и щомъ се правятъ отъ другитѣ съсловия, разбира се, ще трѣбва да се направятъ и отъ пенсионеритѣ и то преди всичко отъ голѣмитѣ.

**И. Василевъ (з):** Само на приказки.

**П. Стайновъ (д. сг):** То зависи отъ васъ. И ако е въп-росъ да се направи намаление, както вие искате, трѣб-ваше да дадете този размѣръ и да намалите, а не да увеличавате максимума на пенситѣ отъ 5.500 на 6.000 л., както сега се прави въ този законопроектъ.

Но нека бждемъ справедливи, г-да. Като говоримъ за жертви, които пенсионеритѣ трѣбва да понасятъ, и за на-маление на голѣмитѣ пенсии, нека отдадемъ, г-да, кесаре-вото кесарю, нека признаемъ, че ако има пенсионери оше-тени, най-много сж ошетени голѣмитѣ пенсионери. Тия хора, които сж получавали по 14.000 л. заплата, сега, ко-гато се опредѣля, че може да се получава 80% отъ ос-новната заплата като пенсия, тѣ не могатъ да получатъ и 80%, щомъ опредѣляме 6.000 л. максимална пенсия. На-правете смѣтката и ще се убедите въ това, по схващането, че пенсията се опредѣляла отъ удържитѣ.

**С. Патевиъ (з):** Това твърдите ли го?

**П. Стайновъ (д. сг):** Това показва, че ако е въпросъ за жертви, ние сме ги искали и ще ги искаме отъ тѣхъ, но не бива да ги унижаваме, постоянно да ги оскърбяваме, че тѣ били причината за ослабването на пенсионния фондъ.

**Д-ръ Г. М. Димитровъ (з):** Нали нѣматъ значение вно-скитѣ и заплатитѣ? Противоречите си: отдеве разпразяхте, че нѣматъ значение процентитѣ на вноскитѣ и заплатата, а сега пъкъ държите за заплатитѣ!

**П. Стайновъ (д. сг):** Така че, г-да, пенсионниятъ фондъ е въ лошо положение не поради лошитѣ смѣтки, направени въ 1926 г. Трѣбва да знаете, г-да, че смѣткитѣ, които г. ми-нистеръ Стефановъ сега внася, сж споредъ изчисленията, направени отъ сжщитѣ лица, актюери, математици, които сж ги правили и когато Сговорътъ управляваше. Тѣ сж, които сж съветвали сговористското правителство, тѣ сж, които съветватъ сега блоковото правителство. Азъ ви казахъ, че може да се излъжатъ и най-добритѣ актюери, но недейте мисли, че сж били недобросѣвѣстни тогава, или че сж не-добросѣвѣстни сега, че сж били некомпетентни тогава, или че сж некомпетентни сега.

**Д-ръ Г. М. Димитровъ (з):** Сигурно сж били на кривъ пътъ, щомъ сж заявили това тогава.

**П. Стайновъ (д. сг):** Тѣ сж положили всичкото старание, . . .

**П. Попивановъ (з):** Да си нагласятъ за себе си пенсии.



**П. Стайновъ** (д. сг): ... направили сж всичко, което зависи отъ тѣхъ, за да могатъ да подпомогнатъ пенсионния фондъ. Тѣ сж направили всичко, за да могатъ да стабилизиратъ пенсионния фондъ. Обаче ние не можемъ да ги осъждаме за това, че се е стопилъ пенсионниятъ фондъ, за това, че следъ войната управляващитъ у насъ не сж се загрижили да стабилизиратъ пенсионния фондъ на една златна основа, за да не паднатъ паритѣ на пенсионния фондъ, не бива да се обвиняватъ специалиститѣ и актюеритѣ, а да потърсимъ отговорноститѣ и въ политическитѣ срѣди.

**Д-ръ Г. М. Димитровъ** (з): Защо тогава специалиститѣ не сж посъветвали правителствата?

**Министъръ Д. Гичевъ**: Тогава капиталътъ на фонда е билъ 500 милиона лева, а сега е нула.

**П. Стайновъ** (д. сг): Вие не чухте изложението ми, г. Гичевъ. — Ако бѣхте тука, щѣхте да разберете схващането ми.

Има една французка пословица, която казва, че и най-хубавата жена не може да даде повече отъ това, което има. Така че, г-да, ние не бихме могли да искаме отъ най-способнитѣ актюери, отъ най-способнитѣ математици повече отъ онова, което може да ни дадатъ. Ние не можемъ да искаме отъ тѣхъ да бждатъ и пророци. (Оживление всрѣдъ земледѣлцитѣ) Тия специалисти, тия математици могатъ да предвидятъ, като актюери на разнитѣ застрахователни дружества, срѣдната смъртностъ, могатъ да предвидятъ въобще до колко години срѣдно може да преживѣятъ хората, и да направятъ таблици. Тия специалисти отидоха и по-нататък — тѣ дори се наематъ да предвидятъ и риска на войната и възъ основа на туй да направятъ таблици, въ които не се излъгватъ. Но тия математици, тия актюери, които победиха войната, не можаха да победятъ партизанскитѣ увольнения въ интересъ на службата. Всичко можеха да предвидятъ тѣ, но колко души може да бждатъ увольнения въ интересъ на службата, при единъ или другъ режимъ, това тѣ не можеха да предвидятъ. (Оживление всрѣдъ земледѣлцитѣ)

**Д-ръ Г. М. Димитровъ** (з): Особено Вие, както го практикувахте, като министъръ.

**П. Стайновъ** (д. сг): И ако има нѣщо, което между другото най-силно подрови силата на пенсионния фондъ, това е именно липсата на служебенъ стабилитетъ за нашитѣ чиновници.

**И. Василевъ** (з): Добре, че си признавате!

**П. Стайновъ** (д. сг): Нека не се сърдимъ на никого. Нека се сърдимъ на васъ, на насъ, на всички, които управляваха България, защото увольненията въ интереса на службата сж една болестъ, отъ която сме страдали и ние, и вие, отъ която вие продължавате и днесъ да страдате, но дано само се изцѣрите по-рано поне вие, макаръ че нѣма много изгледи за това.

**П. Попивановъ** (з): Чрезъ самооплюването си не можете да се самооправдаете.

**П. Стайновъ** (д. сг): Така че, г-да, нека се проникнемъ отъ идеята, че първата реформа, която трѣбва да се направи, за да се избавятъ окончателно отъ опасността сегашнитѣ пенсионери да си получаватъ пенсията, това е да се стабилизира чиновничеството, да се създаде единъ законъ за стабилизиране на чиновничеството, ...

**П. Попивановъ** (з): Като възвѣрнемъ всички ваши чиновници!

**П. Стайновъ** (д. сг): ... да се създаде единъ сждебенъ актъ, за да може да се проконтролира и да може да се отмѣняватъ незаконнитѣ увольнения и незаконнитѣ повишения. И само тогава, когато разрешимъ този въпросъ, ще могатъ по точно и нашитѣ актюери, и нашитѣ специалисти да направятъ своитѣ изчисления.

Нѣкои обвиниха, г-да, управлението отъ 1926 г. и затова, че то било увеличило оттогава насамъ числото на пенсионеритѣ. Това цитира и г. Патевъ. Азъ ще ви кажа, г-да, че отъ 21 юний миналата година насамъ увеличението на пенсионеритѣ върви десетократно по-силно. Числото на пенсионеритѣ се увеличи именно сега. До 21 юний 1931 г. месечно сж постѣпвали по 100—120—130 максимумъ заявления за пенсиониране. Следъ 21 юний, въ първия месецъ следъ идването на Народния блокъ, има

500 нови пенсионери, въ втория месецъ 520 и т. н., почва се увеличаване числото на пенсионеритѣ, докато за последнитѣ месеци, януарий и февруарий т. г., имаме думесечно увеличение на пенсионеритѣ съ 1460. Ако тази работа върви съ тоя темпъ на увеличение, азъ бихъ искалъ да зная, докъде ще отидемъ!

**Министъръ Д. Гичевъ**: Отъ заявленията, които сочите, 1.000 сж стари. Докато въ 1923 г. броятъ на пенсионеритѣ е билъ 16.190, въ 1931 г. вие оставихте 46.000 пенсионери. (Възражения отъ сговориститѣ) Отъ 16 хиляди ги увеличихте до 46 хиляди, а това прави 200% увеличение броя на пенсионеритѣ. (Оживление всрѣдъ земледѣлцитѣ)

**И. Василевъ** (з): И отъ 300 милиона лева пенситѣ на-растнаха на 1 милиардъ лева!

**П. Стайновъ** (д. сг): Г-да! Г. министърътъ на земледѣлието, който толкова много се интересува отъ пенсионния въпросъ, надѣвамъ се, ще има възможността да направи смѣтка за тия 1.460 заявления думесечно и да направи едно сравнение, ако това върви съ тоя темпъ и ако така върви тоя начинъ на увольнения въ интереса на службата, какво ще остане отъ пенсионния фондъ.

Г-да! Увеличението на пенсионеритѣ, което сочи г. Гичевъ и за което говорѣше г. Патевъ, е единъ фактъ и то се дължи на една слабостъ на политическия режимъ, и вчерашенъ, и днешенъ, за нещастие и утрешенъ. По силата на закона, внесенъ отъ г. Турлаковъ въ 1921 г., се позволи да се продължи да ставатъ безконтролни увольнения въ интереса на службата. Тогава именно се затвърди принципътъ на безконтролното увольнение въ интереса на службата. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г-да! Такова увольнение въ интереса на службата, което създава една нестабилностъ на пенсионния фондъ, е една двойна опасностъ, защото не само държавата увольнява чиновницитѣ въ интереса на службата, но и тѣ сами нагласяватъ да добиятъ увольнение въ интереса на службата, за да могатъ по-рано да се пенсионираатъ. Трѣбва да има стабилитетъ на пенсионния фондъ — да не може и държавата да увольнява чиновницитѣ въ интереса на службата, а и самиятъ чиновникъ да не може своенравно да си нагласява работитѣ съ услужливитѣ началници, жадни за вакантни мѣста, така че да бжде увольненъ чиновникътъ въ интереса на службата, за да получи пенсия преди крайното изслужено време. Г-да! И въ интереса на държавата, и въ интереса на чиновницитѣ е да има редъ въ увольненията на чиновницитѣ, ако искаме да има редъ и въ пенситѣ.

И въ заключение, г-да, азъ трѣбва да кажа, че законопроектътъ на г. Стефановъ, безспорно, като начало, е единъ навремененъ законопроектъ, той е необходимъ, защото наистина пенсионниятъ фондъ е въ тежко положение. Вѣрно е, че пенсионниятъ фондъ днесъ е, така да се каже, безъ пари. Но дали този законопроектъ на г. Стефановъ разрешава пенсионния въпросъ? Не, г-да. Най-напредъ стабилизирането на пенсионния фондъ — нека си признаемъ, азъ вѣрвамъ, че и г. министърътъ нѣма да твърди това — съ този законопроектъ нѣма да бжде окончателно. Защото, както казватъ специалиститѣ, за да може да се стабилизира пенсионниятъ фондъ, нужни сж милиарди, ...

**Ф. Рафаиловъ** (д. сг): 11 милиарда лева трѣбватъ.

**П. Стайновъ** (д. сг): ... които въ този моментъ ги нѣмаме. Ако управницитѣ въ миналото бѣха съобразителни да запазятъ пенсионния фондъ въ злато или въ нѣщо подобно, може би щѣхме да имаме сега тѣзи милиарди, защото само отъ лихвитѣ на тѣзи милиарди можеше да се издържа пенсионниятъ фондъ. Но при сегашното положение ние нѣмаме тѣзи милиарди. А щомъ не сме въ състояние да обезпечимъ една постоянна вноска отъ 500—600 милиона лева, за да консолидираме пенсионния фондъ, щомъ не можемъ сега да внесемъ единъ законопроектъ, за да стабилизираме и чиновничеството, тогава, г-да, ние за едно пълно разрешение на пенсионния въпросъ не можемъ да говоримъ, а можемъ да говоримъ само за едно закрѣпване на пенсионния фондъ. Нека пожелаемъ поне закрѣпването да бжде здраво.

Сегашниятъ законопроектъ, г-да, какво ни предлага? Той излиза отъ предпоставката, че сж необходими на държавата около 150 милиона лева. Това е общата сума, която можахъ да науча отъ справка съ разни специалисти. Отъ тия 150 милиона лева, които ще се получатъ отъ разни съкращения по този законъ, отъ разнитѣ намаления на пенсии и пр., може за година, две да закрѣ-

пять — желая го това — пенсионния фонд. Обаче азъ, безъ да отричамъ полезността на редъ нововъведения, които предвижда този законопроектъ, признавамъ, че има редъ полезни нововъведения, че се изправятъ редъ несъобразности, но, имайки предъ видъ голъмата бъркотия, която настава при ревизията на пенсиятъ, азъ питамъ, щомъ не се касае за едно пълно и окончателно уреждане на пенсионния въпросъ, има ли нужда отъ единъ съвършено новъ законъ за пенсиятъ? Тази идея може да ви се види странна на първо време — какъ да нѣма нужда отъ единъ новъ законъ за пенсиятъ?! Ето защо казвамъ това. Г-да! Ние ще почнемъ ревизията на пенсиятъ. Ревизията на пенсиятъ въ 1926 г. трая година и половина, когато пенсиятъ бѣха 25 хиляди, а сега, когато сѣ 45 хиляди, ревизията ще трае четири години и ще се похарчатъ маса милиони за допълнителенъ персоналъ. А прибавете разкарванията, обжалванията предъ разни комисии, предъ разни юрисдикции, предъ Върховния административенъ създъ, това класиране е право, онова класиране не е право — изобщо, ще имаме голѣми разпръвания. Не че правя това предложение да не се гласува този законопроектъ, но азъ се питамъ, дали цѣлата тази гюрюлтия, дали тия 100—150 милиона лева икономия, които се очакватъ отъ този законопроектъ, не биха могли да се получатъ само съ 2—3 члена; намаляватъ се процентно пенсиятъ — аслъ само това се гони въ сжщността съ законопроекта — увеличава се срокътъ на прослуженитъ години и още нѣкои постановления за изглаждане на известни несъобразности. Това е целта на законопроекта. Другото е повторение на сега действащия законъ. Не могатъ да се очакватъ, г-да голѣми реформи, и нѣма такива, освенъ остъргване на нѣкои пенсии. Но г. министърътъ на финанситъ е внесълъ единъ законопроектъ, работата е била толкова време проучвана, ние трѣбва да се отнесемъ съ необходимото внимание, и всички да дадемъ съдействието си за изглаждането на всички несъобразности, които биха се срещнали въ него.

Г-да! Пенсионниятъ въпросъ не е нито политически, нито партиенъ, а е, бихъ казалъ, държавенъ, общонароденъ. Отъ него сѣ заинтересовани не само 40—50 хиляди пенсионери, не само 120 хиляди чиновници; отъ него сѣ заинтересовани всички български граждани, хиляди и стотици хиляди души, които сѣ свързани съ тѣзи, които сѣ сегашни или бждещи пенсионери. Всички тия хиляди и стотици хиляди граждани, г-да, треперятъ предъ мисълта, че пенсионниятъ фондъ утре нѣма да бжде вече въ състояние да имъ плаща пенсиятъ.

Ето защо азъ отъ името на Демократическия съговоръ, за да може именно да се помогне на пенсионеритъ, заявявамъ, че ние ще дадемъ нашето съдействие за сериозното разглеждане на този въпросъ въ комисията. Държавата, г-да, не може да допустне да не бждатъ плащани пенсиятъ. Докато има държава на буржоазни основи, и пенсиятъ ще бждатъ плащани, и заплатитъ ще бждатъ плащани. Това е единъ дългъ, който имаме къмъ тия хора, които служатъ днесъ на държавата и къмъ онѣзи, които сѣ и служили по-рано. Г-да! Пари за заплатитъ на чиновницитъ, пари за пенсиятъ, азъ съмъ убеденъ, ще се намѣрятъ, за да може държавата да изпълни своя дългъ, който ѝ повелява конституцията. Дълговетъ се плащатъ, казва и нашето правителство. Това е поне неговиятъ принципъ — да плаща дълговетъ. И азъ съмтамъ, че въ този случай ние — и правителството, и оппозицията — ще намѣримъ начинъ, щото този конституционенъ, бихъ казалъ, дългъ да бжде редовно изпълняванъ. Следователно, намъ ни предстои да улеснимъ задачата — обезпечение плащането на пенсиятъ. Тукъ не е поставенъ на сериозно оспорване въпросътъ, въобще, дали да се плащатъ пенсии. Въпросътъ е технически — какъ да се обезпечи плащането на пенсиятъ. Този въпросъ не може да бжде разрешаванъ толкова тукъ отъ трибуната; по-скоро той ще бжде разрешаванъ въ комисията, въ присѣдствието на всички специалисти, кждето и ние ще можемъ да вземемъ катема и, заедно съ тѣхъ, да правимъ смѣтки, кждето сѣ повече чувство на отговорности и съ по-голѣма полза ще можемъ да принесемъ нашата данъ за подобрене положението на пенсионеритъ и за обезпечаване положението на държавнитъ служители въ тази страна. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

**Председателствуващъ Н. Шоповъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Александъръ Пиронковъ.

**А. Пиронковъ (д.сг):** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ще бжда кратъкъ. Въпросътъ за пенсиятъ не интересува само пенсионеритъ, нито само чиновницитъ, които сѣ бждещи пенсионери. Той е общественъ въпросъ,

той интересува почти всички граждани въ нашата страна, защото нашитъ политически нрави го изнесоха почти на всѣка трибуна въ града и селото. Той се изнесе, обаче, по начинъ такъвъ, че е необходимо да се даде едно освѣтление, което е въ интересъ на всички и особено на днешъ управляващитъ, които внасятъ този законопроектъ и нѣкои отъ които твърде много сѣ говорили по принципа, дали да се дава пенсия изобщо, какъ да се организира пенсионниятъ фондъ, какъвъ размѣръ да иматъ пенсиятъ и т. н.

Г. Патева каза, че една отъ причинитъ, за да се изчерпи пенсионниятъ фондъ е тая, че въ 1921 г. се слѣха тритъ пенсионни фонда: гражданскитъ, военниятъ и на изборнитъ служители. Споредъ мене това е една грѣшка...

**Д. Нейковъ (с. д):** Не е грѣшка.

**А. Пиронковъ (д.сг):** Моля Ви се, азъ сега съ цифри ще ви докажа това. — ... съ която се създаде убеждението върѣдъ пенсионеритъ и чиновничеството, па ако щете и въ обществото, че военниятъ излял гражданския пенсионенъ фондъ. Ето, г-да, цифритъ какво говорятъ. Гражданскитъ пенсионенъ фондъ къмъ 1921 г., преди съединението на тритъ фонда, е билъ 138.544.447 л.; военниятъ пенсионенъ фондъ е билъ — 19.011.333 л., а фондътъ на изборнитъ служители — 41.999.000 л. Събрани тия цифри даватъ общата сума крѣгло 200 милиона лева. Питамъ азъ: ако на 1921 г. служителитъ по военното ведомство сѣ къмъ 6.000 души, на всички държавни служители къмъ 85.000 души, не е ли ясно, че съотношението между тѣзи две числа е въ полза на военния пенсионенъ фондъ. Пропорционално военниятъ пенсионенъ фондъ е внесълъ приблизително толкова, колкото е внесълъ и гражданскитъ пенсионенъ фондъ. Съществено въ закона отъ 1921 г. е, че по единъ и сжщи начинъ се изчисляватъ пенсиятъ на всички служители безъ разлика на ведомство. И ако всички фондове сѣ еднакво внесли и еднакво се изчисляватъ въ бждеще пенсиятъ, абсолютно неправилно е да се твърди, че съединяването на фондоветъ, станало на 1 априлъ 1922 г., е причина да се изчерпи пенсионниятъ фондъ.

Сжщо така невѣрно и неоснователно е твърдението на г. Патева, че една отъ причинитъ, за да се провали пенсионниятъ фондъ е тая, че частъ отъ този фондъ е била раздадена въ форма на заеми на общинитъ: презъ управлението на Стамболийски 100 милиона лева съ 6½% лихва и презъ наше управление 100 милиона лева съ 9½% лихва. Тия 200 милиона лева не сѣ пропиленъ, напротивъ, заедно съ другитъ недобори, които сѣ къмъ 40.000.000 л., сѣ гарантирани отъ държавата, сѣ спестени на пенсионния фондъ, когато иначе, поради влошаване положението на пенсионния фондъ щѣха да бждатъ изразходвани и нѣмаше да бждатъ налице.

Има други причини, г-да, за влошаване положението на пенсионния фондъ, обаче тѣ сѣ много по-дълбоки. Тѣ сжществуватъ още отъ основаването на пенсионния фондъ. Всички управления отъ 1900 г. до днесъ по-малко или повече сѣ поправяли и допълняли закона за пенсиятъ на държавнитъ служители, и ако има отговорности за положението на пенсионния фондъ къмъ 1926 г., тѣ трѣбва да се понесатъ отъ всички, които сѣ управлявали до днесъ. Имамъ четири закона за пенсиятъ отъ 1900 г. до днесъ. Въ 1900 г. имаме законъ за пенсиятъ за изслужено време по гражданското ведомство; сжщата година имаме законъ за пенсиятъ за изслужено време по военното ведомство. Въ 1910 г. имаме единъ законъ, съ който се уреждатъ пенсиятъ за изслужено време общо за дветъ ведомства, въобще на всички държавни служители, безъ да се сливатъ фондоветъ. Въ 1921 г. имаме законъ за пенсиятъ на всички държавни служители, като фондоветъ се сливатъ. Въ 1926 г. имаме пакъ общъ законъ за пенсиятъ, както и сегашниятъ, който е представенъ на разглеждане, е общъ законъ за пенсиятъ. Обаче още отъ самото начало сѣ се допустнали грѣшки не отъ други съображения, ами отъ доброто желание на народнитъ събрания, на управляващитъ, които сѣ се редили отъ 1900 г. насамъ, да се уреди този въпросъ по единъ по-справедливъ начинъ съ огледъ на българската действителност. Азъ напълно съмъ съгласенъ съ г. Стайнова, който говори преди мене, че държавата трѣбва да плаща пенсиятъ, че конституцията я задължава да плаща пенсиятъ, че всички просѣтени умове въ Европа, поддържатъ това начало, обаче, ако ние го възприемемъ, можете да си представите каква агитация ще се развие въ село и какви зловредни влияния ще има, ако кажемъ, че само на една категория български граждани, а именно на държавнитъ служители ще се плащатъ пенсии отъ държавния ковчегъ. У насъ ще може да се възприеме това начало, когато политическото ниво се повдигне и ко-

гато се дадат пенсии не само на държавните служители, но и на всички други граждани, които нямат възможност да се издържат на старини, когато ще се дадат така наречените пенсии на престарелите, туй, което Англия можа да направи едва преди 5—6 години, като даде пенсии на всички свои бедни граждани, навършили 65-годишна възраст. Но това е въпрос на бъдещето.

Казахъ, при организирането на пенсионния фондъ се допущаха грѣшки, които се отразяват и до днесъ. По закона за пенсията отъ 1910 г., разбиратъ на пенсията се определя по началото, като се взема сръдната заплата презъ всички прослужени години, раздѣля се на 40 и се умножава на числото на прослужените години. Ако това начало е коригирано въ 1921 г., ако е коригирано въ 1926 г., ако се коригира и съ днешния законопроектъ, то се дължи на изключителните събития следъ войната, когато парата се обезцени. Ако вие вземете днесъ да определите пенсията по закона отъ 1900 г. и по закона отъ 1910 г., вие трѣбва да дадете пенсии много малки, просто смѣшни, каквито по-нататѣкъ азъ ще цитирамъ, които не издържатъ никаква критика и не могатъ да бждатъ възприети отъ здравия разумъ. Въ 1921 г. това начало се коригира, като се възприе за база при изчислението на пенсията сръдната заплата въ последните 6 прослужени години, за да може щогоде да се подобри пенсията, тъй като следъ войната, още отъ 1919 г., постепенно-постепенно заплатите захванаха да се подобряватъ. Знаете, че презъ 1922 г. се създадоха специални щатни таблици, които повишаваха заплатите нѣколкократно въ сравнение съ заплатите отъ преди войната, и още въ следващия бюджетъ и тия заплати счетовъ за недостатъчни и още при управлението на покойния Стамболийски се предвидѣ 20% и 40% допълнително увеличение. А въ бюджета за 1923/1924 финансовъ година сѣщиятъ предвиди кредитъ отъ 800 милиона лева за подобрене заплатите на чиновниците. Питамъ азъ: когато стана известно за всички, че поради обезценяването на парата, съ тогавашните пенсии не можете да купите нищо, оправдано ли бѣше туй подобрене на пенсията, като при изчислението имъ се вземаше за база сръдната заплата въ последните 6 години, вмѣсто сръдната заплата презъ всички прослужени години? Явно е, че това бѣше справедливо, както бѣше справедливо предвиждането му въ последващия законъ за пенсията. Въ законопроекта се предвижда изчисляването на пенсията върху базата на сръдната заплата въ последните 10 години. Но отъ тѣзи 10 години осемъ сѣ съ подобрене заплати. И азъ твърдя, и това никои нѣма да отрече, че ако законътъ за пенсията отъ 1921 г. би останалъ въ сила, ако днесъ по него се изчислятъ пенсията, ще станатъ много по-големи по размеръ, отколкото по закона отъ 1926 г. Разбиратъ имъ ще бжде много по-големи, отколкото сега по действащия законъ, тъй като по закона отъ 1921 г. изчислението става съ коефициентъ  $\frac{1}{40}$ , а по закона отъ 1926 г. — съ  $\frac{1}{40}$ . Има други причини, които туриха фонда на фалшива основа. Една отъ тѣхъ е тая, че отъ 1900 г. насамъ, почти презъ година, презъ две, съ изменения на закона за пенсията, и особено съ новите закони отъ 1910 г., 1921 г. и 1926 г., на дори и съ днешния законопроектъ, числото на лицата, подлежащи на пенсиониране, все повече и повече се е увеличавало. Вие виждате, че въ чл. 5 на законопроекта сѣ изброени всички учреждения, служещи при които иматъ право на пенсия. Докато въ закона за пенсията отъ 1900 г. тия учреждения сѣ изброени въ 4—5 печатни редове, днесъ тѣ сѣ изброени въ повече отъ 150 реда. Следователно, обсъгътъ на всѣки по-новъ законъ за пенсията се разширява, категориите на служителите, имащи право на пенсия, се увеличаватъ. Естествено е, че пенсионерите, които трѣбваше за минало време да донасятъ едни минимални вноски, сѣ оцелявали съ грамадни суми пенсионния фондъ. Въ закона отъ 1900 г. се призна прослуженото време отъ освобождението на България до 1892 г. за пенсия — даже и време преди освобождението на България: на учители въ турско време, на лица, които сѣ били въ турските затвори, които сѣ били въ руската армия и т. н. За всичко това време до 1892 г. се е предвиждало да внасятъ удържки само 3%, безъ всѣкакви лихви. Ето какви сѣ резултатите отъ тия удържки, г-да: до 1892 г. — 3%. Постѣпили всичко до 1906 г. 2.970.165 л. Отъ 1901 до 1920 г., отъ всички удържки за минало време, предвиждани по различните закони за пенсията, въ пенсионния фондъ сѣ постѣпили 4.055.812 л., сума, която е приблизителна съ прихода на фонда за една година — 1901 г.

При едно такова третиране на пенсионния фондъ, когато държавата е проявявала едно благоволение къмъ нѣкои категории служители, като имъ е давала право срещу внасяне удържки за минало време да се пенсионира, безъ тия удържки да сѣ били достатъчни; когато държа-

вата е давала пенсии даромъ, ще се съгласите, че пенсионниятъ фондъ не може да расте. И ако въ последствие той почне да страда, той страда не само затуй, че на пенсионерите сѣ били дадени ония размери на пенсии, които тѣ заслужаватъ, а страда поради това, че държавата си е позволила лукса да облагодетелствува нѣкои служители. Азъ ще направя по-нататѣкъ едно заключение за туй вмѣшательство на държавата въ пенсионния фондъ, което вмѣшательство презъ всички режими и презъ всички времена е било въ вреда на бъдещите пенсионери и на самия пенсионенъ фондъ и докара неговото изчерпване.

Друга една причина за изчерпването на пенсионния фондъ е, че България, макаръ и бедна страна, макаръ да нѣма големи богатства и големи източници, за да може да даде пенсия на чиновниците си, безъ да търси отъ тѣхъ каквото и да е възмездие, тя си позволи лукса да дава пенсии на лица, които сѣ служили само 10 години, само 15 години, само 20 години. При такова малко число години, каквото изчисление и да правите, никога удържките не могатъ да дадатъ необходимата сума, която да гарантира изплащането на пенсията и сѣщевременно да има единъ остатѣкъ за образуване на фондъ, отъ лихвите на който да се плащатъ пенсията. Защо държавата, давайки пенсии за такова малко число години, не съчете за своя длъжностъ да навакса това, съ което оцелява пенсионния фондъ, за да не се дохождаше до положението да дава субсидии? Ако се вземе предъ видъ и това, че съ закона отъ 1921 г. се призна за двойно времето презъ войните — сръбско-българската война, балканската война и общоевропейската война — което време, по моите изчисления, е 5 години, 8 месеци и нѣколко дни, има получени пенсии и отъ лица, които сѣ прослужили едва 9 години. Кажете ми тогава, кой пенсионенъ фондъ може да издържа пенсионери на 28—30-годишна възраст? Каква държавническа мъдростъ има въ такова уреждане на пенсионния въпросъ? Какъ е възможно едно лице, прослужило 9, 10 или 15 години, стигнало 32—33 или 35-годишна възраст, да получава пенсия въ продължение още на 30—35 години? Естествено е, че тоя методъ на уреждане на въпроса не може да даде други резултати, освенъ ония, които имаме днесъ. И азъ дохождамъ до заключението, ако държавата счита, че за известни категории служители трѣбва да се предвиди по-малко число на прослужени години — напр., 10 години за авиатори и т. н. — тя е длъжна за останалото време да внесе необходимите вноски, които, при едно математическо изчисление, като се вземе за основа 20 или 25 години, ще дадатъ за резултатъ това, че този пенсионеръ нѣма да оцѣли фонда. Това начало е прокарано порано въ закона за военните пенсии презъ 1910 г. Това се предвижда и днесъ въ законопроекта, но по отношение на военнослужащите. Тогава държавата нѣмаше нужда да дава субсидии, защото щѣше да изпълни едно задължение, което налага нейното управление отъ държавническо гледище, а сѣщо и отъ гледище на справедливостъ. Тогава нѣмаше да се дава възможностъ да се трови българската действителностъ съ агитации, че държавата давала субсидии, нѣмаше да прави впечатление всрѣдъ обществото, като че държавата именно издържа пенсионния фондъ. Освенъ дадените отъ нея при учредяването на граждански пенсионенъ фондъ 950.000 л., и отъ тогава до 1928 г. не е дала нито стотинка на този фондъ, и при учредяването на военния пенсионенъ фондъ е внесла 1.000.000 л. и следъ това въ продължение на 10 години е внасяла по 200.000 л. годишно, значи, общо още 2 милиона и допълнителни вноски още 3 милиона лева. И така събиратъ се всичко 6—7 милиона лева. Защо не се обясни това на този народъ? Защо и въ тоя Парламентъ не искаме да разберемъ, че досега фондътъ се е издържалъ изключително отъ вноските, които сѣ правили пенсионерите, за да се отбие мълвата, че чиновниците единъ видъ били увиснали на врата на държавата, която ги поддържала? При тая българска действителностъ, както казахъ, ще повторя, у насъ не може да не бжде възприета именно тая смѣсена система: пенсионерите да внасятъ своите удържки, да се стремимъ да създадемъ единъ фондъ, който да може да отговаря на нуждата отъ пенсии, и тамъ, гдето държавни или други съображения налагатъ, щото известни пенсионери да бждатъ пенсионираны по-рано поради държавни, здравословни или други причини, държавата да се притече на помощъ. Другояче е невъзможно не само защото преживяваме голѣма криза, но и въ добрите години, преди войните, пакъ сръдствата на държавата не сѣ били тъй силни, при толкова голѣмите нужди, които имаме, щото тя да може да каже: „Отдѣлямъ единъ милиардъ лева за пенсии на държавните чиновници, за да ти платя, безъ да търся отъ пенсионерите каквото и да е вноски или каквото и да е участие въ този пенсионенъ

фондът. Тогава действително ние ще имаме други резултати.

Какъв е преживял фондът от неговото учредяване до днес? Между другото азъ казвам, че през всичкото време от разделяването му на граждански, военни и избирателни служители и въ последствие съединен, до 1921 г. фондът е посрещал напълно своите нужди, както и след 1921 г. до 1926 г. също така е посрещал своите нужди, понеже пенсионерите са били малко и удържките са надвишавали разходите. Той никога не е порастнал толкова, за да може с лихвите да посреща разходите на фонда. Защото и въ 1921 г., когато е възлизал кръгло на 200 милиона лева, 6-ти милиона лева, които е давал въ форма на лихви, не са могли да покрият нито 1/10 част от разходите на този фонд. След това време, след 1921 г., въ три-четири години фондът нараства и въ 1926 г. стига до цифрата 537 милиона лева. Това нарастване не е от туй, че законът от 1921 г. е намбрил някакви специални нови източници; то се дължи изключително на това, че до 1921 г. пенсионите бяха предвоенни; след ревизията от 1921 г. увеличението не беше значително, а удържките, поради подобрене на заплатите още след 1919 г. извънредно много нарастнаха и само въ 3—4 години виждаме пенсионния фонд да нарастне от 200 на 537 милиона лева. Но когато се направи ревизия на пенсионите по закона от 1921 г. и се видят данни за това ще намбрите въ докладите на Държавните длъгове до Народното събрание и Министерския съвет — че има много пенсии, напр., пенсионер № 545 получава само от 75 л. годишно, при обезценена монета, можеше ли да се търпи такова едно положение? Няма нужда да ви доказвам, сами ще разберете, че щом грамадното болшинство от пенсионерите са били с годишна пенсия между 75 и 1.000 л., ще бъде ясно за всички, че който и да управляваше, не можеше да не предизвика една ревизия за подобрене на пенсионите. След като почти от всички страни, включително от днес управляващите се призна, че заплатите, дадени на чиновниците въ размъри на 12 и 14.000 л. месечно са задоволителни и не могат да бъдат намалени, азъ питам: определените размъри на пенсии от онова време са максимален размър 5.500 л. голъми ли са, когато въ 1910 г. максималният размър на пенсията е бил 4.000, 5.000, 6.000 л., които отговарят на днешни 13.500, 12.000 и 9.000 — два пъти по-голъми, от колкото най-максималният размър по определянето на пенсионите от 1926 г.?

Г-да! Вамъ се каза и от г. Патевъ, че между причините за пропадането на пенсионния фонд са и тия, че пенсионният фонд първо се обезцени; второ, че след войната и поради Ньойския договор, много от чиновниците излъзоха въ пенсия; трето, поради ниските заплати през 1920/1921 г. много чиновници, които имаха срѣдства и капитали, за да намбрият прехраната си другаде, доброволно напуснаха и се отдадоха на свободна професия. През 1924, 1925 и 1926 г. се направиха съкращения на повече от 10.000 чиновника, които съкращения са отбелязани въ таблиците на Финансовото министерство и пр. Увеличението на пенсионерите след войната се дължи най-вече и на това, че след като преживяхме 50 години свободен живот, чиновниците, които прослужиха 25, 30 и 35 години и се пенсионираха, станаха много и много десетки хиляди. Съ хиляди излизаха от служба доброволно, безъ всякаква принуда и безъ намѣсата на държавата, през 1925, 1926, 1927 и 1928 г., а не като през 1901, 1905 и 1910 г. виждахме да излизат по 400—500 пенсионери. Трѣбва да ви обърна вниманието, че една голѣма част чиновници излизаха въ пенсия и благодарение на тревожното положение, което се създаваше навред, че пенсионният фонд е изчерпанъ и че по всеки новъ законъ за пенсията много хора ще бъдат лишени от пенсия. Всѣки отъ васъ познава съ десетки чиновници, които бързаха да се пенсионираха. И действително, ние виждаме, че след 1926 г. срѣдствата на пенсионния фонд започват да намаляват, оказват се недостатъчни и държавата се притича на помощ да го закрепни. Това ще го намбрите въ отчетите на Дирекцията на държавните длъгове, която не е партизанско учреждение и която не е писала докладите си по даването на този или онзи. Голѣмото число на чиновниците, които излизаха въ пенсия, сбъркаха и специалистите, които въ финансовата комисия, при разглеждането на законопроекта въ 1926 г. се биеха въ гърдите и казваха: „Споредъ нашите изчисления, ние гарантираме, че пенсионният фонд ще понесе тѣзи размъри, които ние ви посочваме“. Това е едно положение, върху което новият министър на финансите г. Стефановъ, който внесе този законопроектъ, ще трѣбва твърде много да се замисли. Той действително

се е замислил, защото от дълго време търси разрешението на въпроса съ помощта на специалисти. А числото на пенсионерите, както казахъ, след 50 години свободен живот, ще расте извънредно много, ще расте, както обърнахъ вниманието ви и по-рано, и по причина на това, че имаме извънредно много млади пенсионери. Съ закона за пенсията от 1926 г. не само се дадоха известни подобрения по отношение размъра на пенсията, но съ този законъ се тури едно начало, което за мене е най-сжществено и което, може би, ще изцѣри за въ бъдеще пенсионния фонд. А това начало бѣ, че се тури единъ предѣлъ въ възрастта, преди стигането на който чиновникът не може да получава пенсия. По закона за пенсията от 1926 г. единъ държавенъ служител не може да получава пенсия, ако той не е навършил 45 години. Това начало отъ всѣко гледище — и отъ гледището на справедливост, и отъ държавническо гледище, отъ гледище за запазване интересите на държавата и фонда — е много добро, защото едно лице 35 години да се пенсионира и да се осланя само на пенсията, безъ да произвежда — съгласете се, че това е една аномалия, че такова едно поощрение държавата не може да даде. Нито пъкъ държавата може да одобри, щото едно лице, което е на 35 години и получава пенсия отъ държавата, да отиде да се яви на пазара като конкурентъ на други лица, които не са били чиновници. Това отъ държавно гледище не може да се оправдае.

Ето защо, за мене постановлението въ законопроекта, споредъ което минимумътъ отъ години за получаването на пенсия се повишава на 50 и 55 години, е най-ценното постановление. То може би ще даде най-голъмъ резултатъ. Той е единъ преходъ, следъ който може би въ скоро време ние ще отидемъ и къмъ 60 години, както е въ Франция.

И за да се убедите въ това, г. г. народни представители, азъ ще ви приведа едни мои изчисления, които съмъ направилъ, за да видите, че тамъ е спасението на пенсионния фондъ.

Къмъ 31 декември 1924 г. имаме лични пенсионери 14.074. До 45-годишна възраст са на брой само 4.410, които съставляватъ 31% отъ общия брой на пенсионерите. Ако се върнемъ къмъ 1915 г. или 1910 г. или по-ранните години, ще видимъ, че този процентъ е, може би, надъ 50%, защото имаме 3.846 пенсионери 10 години следъ основаването на фонда. По-нататък. До 50-годишна възраст — включително и тѣзи до 45-годишна възраст — имаме 7.506 пенсионери или 53% отъ общия брой. Ако това начало, да се дава пенсия чакъ на 50-годишна възраст, бѣше възприето много по-рано съ такъвъ процентъ, пенсионерите щѣха да бъдатъ по-малко. До 55-годишна възраст — 10.380 пенсионери или 74%. Отъ 55-годишна възраст нагоре, имаме само 3.694 пенсионери или 26% отъ цѣлия брой. И отъ 60-годишна възраст нагоре — 1.756 пенсионери или 12%.

Къмъ 31 декември 1928 г. общиятъ брой на личните пенсионери е билъ 24.186. До 45-годишна възраст имаме 2.925 пенсионери или 12%. Виждаме, че пенсионерите до 45 години намаляватъ, защото вече предѣлната възраст е повишена на 45 години. До 50 години — 6.482 пенсионери или 27%; до 55 години — 10.855 пенсионери или 45%; до 60 години — 15.625 пенсионери или 64%; отъ 50 години нагоре — 17.298 пенсионери или 72%; отъ 55 години нагоре — 12.835 пенсионери или 53%; отъ 60 години нагоре — 8.153 пенсионери или 33%.

Къмъ 31 декември 1931 г. имаме 32.146 лични пенсионери. До 45 години — 4.942 пенсионери или 15%; до 50 години — 13.963 пенсионери или 43%; до 55 години — 20.369 пенсионери или 60%; отъ 50 години нагоре — 21.820 пенсионери или 68%; отъ 55 години нагоре — 15.414 пенсионери или 48%; отъ 60 години нагоре — 9.025 пенсионери или 28%. Или, ако имаме предѣлна възраст 60 години, ще имаме 72% по-малко пенсионери.

У насъ са приети известни начала по изчисляване на пенсията, които съществуватъ на Западъ, но не сме имали предъ видъ, че тѣзи начала почиватъ на известни въроятности за крайния предѣлъ на човѣшкия животъ и че възможностите за преживяване следъ 50 години, следъ 55 години, следъ 60 години отъ пенсионера са много по-малко, и въ такъвъ случай, действително, при изчисление на база 1:40 ще може да се натрупа достатъчно капиталъ и отъ удържките, които се правятъ на пенсионерите, за да може пенсионният фондъ да закрепне.

Безспорно, г. г. народни представители, настоящиятъ законопроектъ е подобрене на закона отъ 1926 г., както законътъ отъ 1926 г. бѣше едно подобрене на закона отъ 1921 г. Но азъ съмъ длъженъ да се съглася съ



г. Петко Стайновъ, че този законопроект не разрешава радикално пенсионния въпрос. Самъ г. министърът въ мотивитъ къмъ законопроекта казва, че той е едно преходно положение. И азъ мисля, че при днешнитъ обективни причини: стопанска криза, поевтиняване на маса продукти и — най-важното за мене — и при наличността на психологически причини, трѣбваше да се пристъпи къмъ едно по-правилно и по-радикално разрешаване на пенсионния въпросъ, като не само се определят възрасти за добиване право на пенсия, които да бъдат издържани отъ научно и отъ практическо гледище, но като се разреши и въпросътъ за удържкитъ за пенсия и за вноскитъ, които трѣбва да направи държавата за всички онѣзи пенсионери, които сѣ облагодетелствувани, въ смисълъ, че имъ сѣ дадени пенсии по-рано. Ако за всички тия заварени пенсионери и за чиновницитъ на 45-годишна възраст, които по законопроекта иматъ придобито право на пенсия, намѣсто държавата да дава всѣка година субсидии, внесе оная сума, която ще изчислятъ техническитъ лица, пенсионниятъ фондъ ще може да бъде закрепенъ, ще може да посрѣща своитъ нужди, ще може да отдѣля всѣка година известни суми. Но ако нѣкой отъ пенсионеритъ, или отъ г. г. народнитъ представители, или отъ министритъ или други общественици — проповѣдватъ да се създаде пенсионниятъ фондъ, отъ лихвитъ на който да се гарантира изплащането пенсийтъ, тѣ се мамятъ; това е едно пожелание, което азъ не знамъ кога ще може да се реализира. Отъ основаването си до днесъ пенсионниятъ фондъ се е издържалъ преди всичко отъ пенсионнитъ удържки, които съставляватъ 70% отъ разходитъ по изплащането на пенсийтъ. Той ще се издържа и отъ други добавъчни приходи и възнаграждения, но най-малко той може да се издържа отъ лихви. Досега никога процентътъ отъ лихвитъ не е превишавалъ 10—12% отъ общитъ приходи, въ повечето случаи е билъ до 10%.

Ако това е така, то решението на въпроса е друго; то е такова, каквото го посочихъ преди малко. Къмъ 31 декемврий 1931 г. разходътъ на пенсионния фондъ е възлизалъ вече на 916.520.847 л.; личнитъ пенсионери сѣ станали 32.146, наследственитъ — 11.124, или общо — 43.270, които къмъ 31 декемврий сѣ вече определени. Но ако добавимъ и тия пенсионери, които сѣ подали заявления презъ 1931 г., особено отъ юлий месецъ насетне, откакто дойде „новата власт“, пенсийтъ на които още не сѣ определени, азъ не се съмнявамъ, че пенсионеритъ днесъ, т. е. лицата, които иматъ право на пенсия, отиватъ вече къмъ 50.000 л.

Това е една цифра, която ще озадачи всѣки финансовъ министъръ. Тѣзи 50.000 пенсионери — отъ които 40.000 лични пенсионери — по отношение броя на държавнитъ служители и служители въ изборнитъ и автономнитъ учреждения съставляватъ около 50%. Това нѣма никакъ. Ако се даде на тия пенсионери пенсия, равна дори на половината заплата, която сѣ получавали като чиновници, ще сѣ нужди 600—700—800 милиона лева, а може би къмъ милиардъ. Никой министъръ въ България при българската действителност не би поелъ тая отговорностъ. И затова въ внесенния законопроектъ, като отиде въ финансовата комисия, трѣбва да се направятъ всички необходими поправки, които ще бъдатъ разбрани и отъ настояшитъ, и отъ бъдещитъ пенсионери, отъ обществото и отъ Парламента.

Крайно време е да се възприеме една по-сериозна база. Държавата, която си е позволила лукса да пуска пенсионери, които да получаватъ 30 години пенсия, трѣбва за всички тѣзи пенсионери да доплати. Ако тя е пустила тѣзи пенсионери, преди всичко това е накърнение на единъ общественъ и държавенъ интересъ. И азъ смѣтамъ, че въ случая трѣбва да се порица тая работа.

Отъ капитално значение за пенсийтъ е и въпросътъ за стабилизацията на чиновника, г-да! Безъ тая стабилизация — изключено е гарантирането на пенсионния фондъ. Въ това направление ние, Демократическиятъ съговоръ макаръ и бавно, отидохме крачка напредъ, като възстановихме несъмняемостта на сѣдинитъ, като гарантирахме stabilitetа на учителитъ и на служителитъ въ много ведомства — въ желѣзницитъ, въ пошитъ, и навсѣкжде — като установихме известни цензове, а въ последния законъ за бюджета на държавата предвидихме спазването на служебния образователенъ цензъ. Обаче днешното правителство не пожела да отиде по-нататкъ, а първата му работа бѣше да отмени създадения цензъ за закона за бюджета 1931/1932 г., и съ това извърши една партизанщина.

Но, г-да, ние трѣбва да се проникнемъ отъ съзнанието, да разберемъ, че чиновницитъ, каквито сѣ били въ миналото, не могатъ да бъдатъ и въ бъдеще, защото има

една подрастваща интелигенция, която излиза отъ нашитъ учебни заведения и която жадува да даде своитъ услуги въ държавния и общественъ животъ. Ние трѣбва да бждемъ въ защита на тия интелигентни хора и да ги приеми на служба споредъ тѣхния цензъ. Тогава ще има спокойствие и въ всички партийни лагери, партиитъ нѣма да бъдатъ обезпокоявани отъ хора, които си иматъ препитанието отъ нѣкой занаятъ, търговия или друго, а отиватъ да търсятъ служба, която не могатъ да изпълняватъ.

Другъ изходъ отъ това положение нѣма. Нека пожелаемъ — поне следъ като направихте пакостното смѣняване на чиновницитъ, безъ огледъ на тѣхнитъ цензове, следъ като настаняхте своитъ хора — да се създаде такъвъ стабилизитетъ, ако правителството иска да разреши, не само държавната проблема за по-продуктивна работа, за оставяне на служба по-съвѣстния, по-прилежния чиновникъ, но да разреши и пенсионния въпросъ, който действително е една отворена рана и който безпокой всѣки министъръ на финанситъ.

Ние ще приемемъ законопроекта по принципъ, защото е една крачка напредъ, обаче въ сѣщото време подчертаваме, че той дава временно разрешение на пенсионния въпросъ, че той нѣма да разреши проблемата за пенсийтъ. (Ражкоплѣскания отъ съговориститъ)

**Председателствуващъ Н. Шоповъ:** Има думата народниятъ представител г. Коста Сидеровъ.

**К. Сидеровъ (р):** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Трѣбва да се съгласимъ, че достатъчно много се говори. Цифри, фондове, години — това вече взе да отекчава. И затова азъ, изпълнявайки дългъ, ще ви отнема само нѣколко минути.

Четохъ много внимателно законопроекта, по който се дебатира, спирахъ се на отдѣлни негови постановления, сѣщо и на мотивитъ му; слушахъ и г-да ораторитъ, които тукъ се изказаха; къмъ това като притуря и нѣколкогодишното ми стоене тукъ като депутатъ, поради което зная много работи, които сѣ станали около този законъ за пенсийтъ, много измѣнения и производи — всичко това ме кара да заключа, че въ този моментъ ние имаме работа съ единъ болникъ, който, следъ като прекара здравъ младенческиотъ си години, заболѣ.

**К. Русиновъ (раб):** Да не е простиналъ?

**К. Сидеровъ (р):** Той боледува до днѣ днешенъ. И днесъ този болникъ е въ много опасно положение. — Позволете ми да ви кажа, той е прескочилъ втория периодъ на туберкулозата и е нагазилъ въ третия. Заключение, както виждате, много песимистично. Мнѣчихъ се да го надвия — не можахъ. Защо? Защото може би ми шепне действителността, че е така. Не вѣрвамъ да има нѣкой отъ васъ, който да е противъ това заключение, но, може би, всички не желаете да го кажете. Този болникъ следъ първитъ младенчески години, които прекара здравъ, не даваше признаци на добъръ животъ, на здраве. А въ днешно време, особено въ този моментъ, той никакви такива не дава. Както виждате, азъ още боядисвамъ съ черно, мрачно. Азъ съмъ отъ тия, които обичатъ да се справятъ съ действителността, както я виждатъ, да не я заобикалятъ.

Отъ пенсионния въпросъ, колкото и мрачно да гледамъ азъ на него, колкото и да не възлагамъ нѣкакви надежди за неговото разрешение, ние не можемъ да не се интересуваме; интересува се обществото, интересува се държавата, интересуватъ се и пенсионеритъ. Нека признаемъ, че по-голямъ и много голѣмъ интересъ, ще кажа азъ, е проявило общественото мнение около закона за пенсийтъ, отколкото държавата и самитъ пенсионери. За менъ държавата и пенсионеритъ сѣдни отъ главнитъ виновници пенсионниятъ фондъ да изпадне до това положение. Доколкото си спомнямъ, въ миналитъ години по тая въпросъ се пишеше много, особено когато Камарата заседаваше, правѣха се критики много състоятелни, обосновани, даваха се съвети на управляващитъ — тѣзи или онѣзи — обаче всичкото остана всуе. Въ миналото, довчера, по този въпросъ държавата е проявила голѣмо нехайство, безгрижие — ако искате, намѣрете нѣкоя друга дума. Азъ съмъ билъ свидетел тукъ на разни предложения, азъ съмъ билъ свидетел какъ се разграбватъ суми отъ фонда, какъ се правятъ предложения чисто партизански, които не малко сѣ допринесли за изпадането на пенсионния фондъ въ днешното положение.

Нека прощаватъ пенсионеритъ, но и тѣ иматъ голѣмъ грѣхъ, голѣмъ дълъ за изпадането на пенсионния фондъ

въ това тежко положение, въ което е изпаднал, защото въ миналото тѣ, управителнитѣ тѣла на тѣхната организация, комисии и комитети, да не кажа че не се интересуваха никакъ, но проявяваха единъ съвършено слабъ интересъ. Пенсионеритѣ у насъ — такива каквито сме си ние на българска почва — гледаха само да бждатъ гарантирани съ пенсиятѣ си. Въпросътъ не се поставяше държавнически.

Миналитѣ управления — безъ да имамъ ни най-малко намѣрение да обиждамъ, ще направя само констатация, която е вѣрна — не полагаха достатъчно грижи въ това направление. 15 години съмъ билъ депутатъ, следилъ съмъ това, което става въ Камарата, и мога да ви кажа, че азъ не съмъ видѣлъ да се отдаде отъ управленията на този въпросъ такава грижа, каквато той заслужава. Той се минаваше нѣкакъ между другото и съ едно леко отнасяне, макаръ да се налагаха коренни реформи, чувствителни реформи, за да се подобри, отъ една страна, положението на пенсионера и, отъ друга, да се предпазимъ отъ положението, което идваше — пенсионниятъ фондъ да легне изключително върху гърба на държавата. Радикални реформи не сѣ правени. Правени сѣ частични, откъслечни промѣни, промѣнявани сѣ отдѣлни членове, или ако сѣ правили по-чувствителни промѣни въ пенсионния законъ, тѣ сѣ правили пакъ подъ знака на българския манталитетъ: да се облагодетелствуватъ тѣзи или онѣзи, защото тѣ трѣбватъ.

Спомнямъ си, когато въ миналото се указваха удържитѣ недостатѣчни да гарантиратъ изплащането на пенсията на пенсионеритѣ, какъ управницитѣ тогава намираха най-лесното: фондътъ е застрашенъ, какво ще стане съ пенсионеритѣ — дайте да гласуваме 10.000.000 л.! Това ставаше въ евтинитѣ години. И гласуваха се така 15 милиона, 20 милиона, 30 милиона, 50 милиона лева, докато се дойде до положението, да се гласуватъ 150 милиона лева, и най-после 500 милиона лева и нѣщо. Както виждате, прогресията върви напредъ. Тѣзи 500 милиона лева субсидия на фонда, днесъ-утре може да порастнатъ на 1 милиардъ. Ако продължава да се върви въ този пѣтъ, ние можемъ да бждемъ свидетели въ близкото бждеще тази помощъ да надхвърли 1 милиардъ, или 2 милиарда.

Съ тия думи, свършвайки, азъ искамъ да констатирамъ опасността, която настѣпва. За мене това е най-важниятъ въпросъ по законопроекта, а не това, че пенсионеритѣ могатъ да получатъ повече или по-малко, или че такава или иная ще бжде редакцията на единъ или другъ членъ. Тази опасностъ ние трѣбва да видимъ и да направимъ, каквото можемъ, за да я отстранимъ. Ако живѣемъ ония евтини години, които живѣхме преди, все пакъ бихме могли да се отнесемъ по-леко и не бихме брали грижа за тази субсидия, която държавата трѣбва да дава годишно на фонда. Но днесъ, при тая оскѣдница на живота, при тази мизерия, на която сме свидетели всички, ние трѣбва да направимъ всичко възможно, да гледаме съ четири очи тази опасностъ да се избѣгне. Днесъ ние не можемъ така галантно да се държимъ и да казваме: като не стигатъ вносцитѣ и удържитѣ за изплащане пенсиятѣ на пенсионеритѣ, държавата ще отпусне милиони, милиарди — защото азъ казахъ тогава докѣде ще отидемъ.

Нека ми позволи г. министрътъ на финанситѣ да ми кажа, безъ да искамъ да го обиждамъ, че този законопроектъ съ всичкитѣ си подробности, съ всичката тази грижа, която се вижда и въ редоветѣ и между редоветѣ му, положена при съставянето му, нѣма да разреши въпроса. Да приемемъ, че законопроектътъ ще задоволи пенсионеритѣ, че ще отговори много заслужено на други въпроси, но тѣй, както е написанъ, не отговаря на друго нѣщо. Той трѣбва да почива на една специална база. Трѣбва да се държи смѣтка за общественото мнение, за което нѣкога много не се мислѣше. Нѣкога много работи минаваха у насъ и не драстѣха, незабелязано се вършеха, като се харчеха даже милиони. Днесъ, обаче, трѣбва да се държи смѣтка. Когато долу милионенъ свѣтъ мизерствува и се наказва, изнемогва, ние тукъ въ такъвъ случай, или при други подобни на този случай, не можемъ да бждемъ щедри до забрава.

Въ законопроекта се виждатъ тукъ-тамъ, и въ редоветѣ, и между редоветѣ, постановления за малки или голѣми привилегии. Тая работа менъ не ми харесва. Прослуженитѣ години могатъ да бждатъ увеличени, може да бжде увеличена и възрастта. Въ Франция и другаде възрастта е увеличена на 60 години, а има държави, където тя е увеличена и на повече отъ 60 години. И ние можемъ да го направимъ. Това ще даде много нѣщо, както ще видимъ, ако направимъ смѣтка. Не е хубаво единъ чиновникъ на 50 или 55-годишна възраст, още младъ човѣкъ да излѣзе пенсионеръ.

Има и другъ единъ въпросъ, който дразни много и който заслужава нашето внимание. Хора, които иматъ имотно състояние или изобщо странични приходи много по-голѣми дори отъ пенсията си, ще я получаватъ и по този законъ. Какъ може да бжде пенсионеръ онзи, който има имотно състояние и има доходи отъ 100.000, 200.000 л. и пр.? Макаръ и малцина да сѣ тия лица, не може въ днешно време да се оправдае получаваната отъ тѣхъ пенсия. На такива хора пенсията трѣбва да бжде спрѣна, тя си остава въ фонда лихвоносна и по-подиръ, когато пенсионерътъ изпадне въ такава състояние, че да се нуждае отъ пенсия — това е вече въпросъ на подробности — пенсията му трѣбва съ известенъ процентъ лихви и т. н. Това много дражи, особено въ селата. Азъ съмъ наблюдавалъ учители, напр.; учителътъ се оженва за попската дѣщеря или за дѣщерята на нѣкой първенецъ въ село, и ще получи наследство отъ булката си. Има учители съ състояние и, като закачатъ по 3—4.000 л. месечна пенсия, това, въ днешно време особено, дразни. Разкождатъ се изъ село и съ право се пята нашиятъ Ганчо тамъ: „Защо е на даскала тая пенсия, когато си има? Когато му стане нужда — казва бай ти Минчо — тогава нека получи пенсия“. Ама колко право разсъждаватъ! Не можемъ ли и ние да разсъждаваме така? Ами има и тукъ, въ София, хора, които по едни съвършено нечисти и непростени пѣтища, като чиновници, сѣ направили състояние — гледайте тукъ зданията на тоя или на оня. Е, въ днешно време простено ли е на такъвъ чиновникъ, на всичко туй отгоре, да му дадете и 6.000 л. месечна пенсия? Безспорно, не! Той има състояние да прехранва семейството си. Значи нѣма нужда отъ пенсия. Защо лудешката да хвърляме милиони, за да подхранваме пенсионния фондъ, за да постѣпватъ колкото се може повече пари въ касата на такива пенсионери?

За мене има и другъ единъ въпросъ, който не е разрешенъ и който трѣбва да бжде разрешенъ въ този законопроектъ — това е въпросътъ за голѣмината на пенсията, за нейния максимумъ. Тая мѣрка, която е предвидена въ законопроекта, че не може да има пенсия по-голѣма отъ 72 хиляди лева годишно — нека ми позволи г. министрътъ да кажа — е една мѣрка много галантна. За днешното сухо време тая работа не върви.

Единъ последенъ въпросъ, за да не ви отнемамъ повече време — азъ казахъ и по-напредъ нѣколко думи върху него и сега пакъ ще се спра. Това е въпросътъ, какъ държавата да намѣри начинъ и възможности, за да се отрѣве отъ това подхранване на пенсионния фондъ, защото то води, както казахъ, къмъ батакчилѣкъ. Г-да! Кѣде ще му отиде краятъ, ако продължи това подхранване? Азъ ви казахъ одеве данни, отъ които видѣхте какъ прогресивно се е увеличавало подхранването на пенсионния фондъ отъ държавата: 10 милиона, 20 милиона, 50, 100, 200, 500 милиона лева помощъ! Ние трѣбва да направимъ всичко възможно, за да създадемъ доходи на пенсионния фондъ и чакъ на края, когато видимъ, че нѣма откъде да се покрие разходътъ на фонда, можемъ да се оправдаемъ, че сме дали 10 или повече милиони лева за подхранване на фонда. Сега се даватъ стотици милиони. Тая работа не е простена.

**А. Аврамовъ (з):** Сговориститѣ сѣ съгласни стотици милиони да дадатъ.

**К. Сидеровъ (р):** Мнозина злоупотрѣбаватъ съ постановлението въ нашата конституция. Чл. 166 отъ нашата конституция, предвиденъ отъ нашия учредителенъ законодатель, казва: „Длъжностнитѣ лица, които сѣ назначени на служба отъ правителството, иматъ право да добиватъ пенсия, основана и количеството на която ще бждатъ опредѣлени съ особенъ законъ“. Въ дневницитѣ на Народното събрание, колкото и да търсите нѣщо за тѣкуване на този членъ, нѣма да намѣрите нищо. Законодателятъ, който е създалъ конституцията, е казалъ само, че държавата ще дава пенсия. Въ духа на това е и чл. 1 отъ законопроекта, който гласи, че при Дирекцията на държавнитѣ тѣгове, съ съдействието на държавата, се образува фондъ за пенсии за изслужено време. Въ конституцията нашиятъ учредителъ не е загатналъ ни най-малко, че държавата ще трѣбва да се грижи да изплаща пенсиятѣ, но че тя ще се грижи само да урежда и контролира урежданата на фонда за пенсиятѣ.

Г. Стайновъ, не зная по какъвъ случай и защо, цитира тукъ това, което азъ съмъ говорилъ по пенсиятѣ въ 1910 г. То още не е толкова лошо, г. Стайновъ — чухте ли? Азъ и сега го поддържамъ — че държавата има само правото да контролира и да организира събирането на удържитѣ отъ служащитѣ, които сѣ единъ видъ акционери, и по тоя членъ на конституцията държавата повече

отъ това не може да направи. Нека на края ви кажа, че противъ г. г. пенсионеритѣ нѣмамъ нищо. Ние тукъ изпълняваме своя дългъ и мислимъ, че го изпълняваме тъй, както го разбираме, по свое убеждение. Не искаме да обидимъ тогава или оногова. При туй трудно положение, въ което се намира държавата, ние ще трѣбва да се мъчимъ, да се потимъ и да говоримъ по всички тия въпроси, за да изкараме държавата на колкото се може по-добъръ край. Въ този пътъ на грижи ние сме и съ тоя законопроектъ за пенсиятъ.

И така, законопроектътъ не може да не бѣде приетъ на първо четене. Въ комисията много работи ще претърпятъ измѣнение, ще туримъ и нѣкои нови работи, и вървамъ, че г. министърътъ на финанситѣ ще се съгласи. Не ще съмнение, че дебатитѣ, които се развиха тукъ, все ще окажатъ нѣкакво влияние и въ комисията, а също и когато законопроектътъ се върне тукъ на второ четене.

Съ тѣзи бележки азъ свършвамъ и заявявамъ, че ние ще гласуваме законопроекта. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

**Председателствуващъ Н. Шоповъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Никола Йотовъ.

**Н. Йотовъ (з):** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законътъ за пенсиятъ, създаденъ за пръвъ пътъ въ 1891 г., е претърпѣлъ, въ своето около 40-годишно съществуване, 20, а може би и повече измѣнения. Както виждате, пада се по едно измѣнение на всѣки две години, а дори и на по-малко. Може би сега нѣкои ще кажатъ: та нима тъкмо въ този моментъ, когато правителството има толкова много други работи и когато финансовиятъ министъръ има да внася толкова много други законопроекти, трѣбваше да се занимаемъ съ този законопроектъ за пенсиятъ? Отговорътъ на този въпросъ се намира въ онова безизходно положение, което се създаде отъ закона за пенсиятъ, гласуванъ отъ 1926 г. отъ Демократическия съговоръ. Този законъ стои много набърже пенсионния фондъ, който по онова време бѣше надъ 538 милиона лева, а днесъ за днесъ отъ него нѣма нищо, въпрѣки щедро даванитѣ субсидии отъ държавата всѣка година по 100—150, а тази година много повече милиона лева. Поради създаденото отъ този законъ безизходно положение, пенсиятъ не могатъ да се плащатъ, въпрѣки субсидиитѣ. Вие знаете какъ се закъсняваше съ изплащането на пенсии. Презъ есента гласувахме законъ, съ който наложихме намаление на заплатитѣ и на пенсиятъ, за да можемъ да платимъ пенсиятъ за първото тримесечие отъ настоящата година. Ето защо наложително е съ единъ новъ законъ да се тури край на това положение. И затова безизходното положение, създадено отъ закона отъ 1926 г., наложи частъ по-скоро да се внесе настоящиятъ законопроектъ.

Отъ самитѣ мотиви на законопроекта се вижда, че той не си поставя голѣмата целъ да създаде пенсионенъ фондъ, защото въ тѣзи тежки времена не може и да се мисли за това. Днешното финансово положение на държавата е, може би, такова, че и дума не може да става да се мъчимъ сега да създаваме онзи пенсионенъ фондъ, който биде стопень въ по-благоприятно време.

**Министъръ С. Стефановъ:** Г. г. народни представители! Часттъ е вече 8. Ще моля да се съгласите да се продължи заседанието, докато се изкажатъ записанитѣ оратори. Направи се отстъпка на г. Нейкова, народенъ представителъ отъ групата на широкитѣ социалисти, който помоли, поради болестъ, да остане да говори утре. Обаче ако той не говори утре, дебатитѣ ще се считатъ приключени.

**Б. Смиловъ (нац. л. о):** И нашиятъ представителъ го нѣма.

**Министъръ С. Стефановъ:** Сега ще говори. — Та ще моля да се съгласите да продължимъ заседанието, за да се изкажатъ и двамата още записани оратори, като остане г. Нейковъ да говори утре.

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Секретари: { Д. ТОТЕВЪ  
Т. ХР. МЕЧКАРСКИ

Началникъ Стенографското-отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

**Б. Смиловъ (нац. л. о):** И нашиятъ представителъ да остане за утре.

**Министъръ С. Стефановъ:** Не може. Той бѣше тукъ, да дойде да говори.

**Б. Смиловъ (нац. л. о):** Нѣмате кворумъ.

**С. Даскаловъ (з):** Имаме.

**Б. Смиловъ (нац. л. о):** Тукъ сѣ 50 души народни представители.

**С. Даскаловъ (з):** Ще дойдатъ. Тѣ сѣ тукъ.

**Министъръ С. Стефановъ:** 80 души сѣ. Азъ ги четохъ.

**Председателствуващъ Н. Шоповъ:** Които приематъ да се продължи заседанието до свършване на записанитѣ оратори, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събраниято приема.

**Н. Йотовъ (з):** Отъ самитѣ мотиви на законопроекта, както казахъ, г. г. народни представители, се вижда, че този законопроектъ действително не си поставя за целъ да създава въ тия тежки времена пенсионенъ фондъ, а си поставя една много по-скромна задача, много по-скромна целъ — да осигури редовното изплащане на пенсиятъ, което за сега е невъзможно да става. И за да постигне тази задача, законопроектътъ си служи . . .

**Б. Смиловъ (нац. л. о):** Г. министре! Тогава и нашиятъ ораторъ остава да се изкаже утре.

**Министъръ С. Стефановъ:** Не може, защото вашиятъ ораторъ бѣше тукъ.

**Б. Смиловъ (нац. л. о):** Значи, вие давате възможность на едни да се изкажатъ утре!

**Министъръ С. Стефановъ:** По болестъ.

**Б. Смиловъ (нац. л. о):** Щомъ говори единъ ораторъ утре, защо да не говори още единъ — нѣма да ви увредятъ.

**Министъръ С. Стефановъ:** Г. председателю! Моля още сега да се вдигне заседанието за утре съ следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за пенсиятъ за изслужено време — продължение разискванията.
2. Първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за търговията съ външни платежни срѣдства.
3. Второ четене законопроекта за закрила на земледѣла-стопанини.
4. Второ четене законопроекта за облекчение длъжниците.
5. Второ четене законопроекта за предпазния конкордатъ.
6. Второ четене законопроекта за измѣнение т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитѣ за градскитѣ и селскитѣ общини.
7. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ.
8. Първо четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание — разискване.
9. Докладъ на прощетарната комисия.

**Председателствуващъ Н. Шоповъ:** Които отъ г. г. народнитѣ представители приематъ предложението отъ г. министра на финанситѣ дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събраниято приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 3 м.)

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ